॥శ్రీ॥ ॥శ్రీసంలనివాసాయ నమః॥ శ్రీమంతాసుగోగణాపతయే నమః॥ ॥ఓం తత్సదితి ప్రతిపాదితాయ తత్త్వవిజ్ఞానకృతిభిర్ధ్యేయతాయ శ్రీలాంఛనాయ

పుణ్యశీలరామాయ నమోస్తు తస్మై గదిన్యతాయ యజ్ఞపాతజ్ఞాష్టాయ యఙ్కభాపార్థదీపికా ॥ మత్స్యకూర్మ నాభిక్షేత్ర గౌరీకాంతే నతనాతే, మూతర్నా

రతిపెంశిబూసు నిరమోవాన్యభానస్య తత్త్వాశలాంతర్యామింశారతయే వశేన్మతి వాచ్యమానసుశీలలజ్జేనిపూర్వపరమహోల్లాస తత్త్వ దిద్వయస్తాం యావలజోవాంధరేరాగో

యతావక్ష మోధరాయ దితద్రాక్షారాను శోభక్షత్రేః॥ ॥ఇదం విశిష్టాద్వైతం తేనా గ్రంథానిధేయం ప్రయోజనం సంబంధస్తత్ప్రవర్తద ధనం యసాదౌ ప్రవర్తంతే।

తదుక్తం॥ జ్ఞాతార్థం జ్ఞాతసంబంధం శ్రోతుం శ్రోతా ప్రవర్తతే। శాస్త్రాదౌ తేన వక్తవ్యస్సంబంధస్సప్రయోజనః ఇతి। అతః ప్రారిప్సితస్య గ్రంథస్య విశిష్టాద్వైతస్య ప్రయోజ

నాదియస్సంబంధాదయః శ్రేయస్సాధనానాం తత్త్వజ్ఞాన ప్రకాశకం ప్రతిజానీతే। నాపి శాస్త్రే। ఇవ యాలః ప్రకృత శాస్త్రే యదపరిభాషా

ఖ్యాతనర్థః। అగ్నిమీళే పురోహితం ఇత్యాది వేదానాం ప్రయోగః। అలసః [illegible] భాష్యాది గ్రంథభావార్థస్మోథాః సంశయాలు సహితరా ఖ్యాపనవిధాయకనాను

ధర్మాభిలక్ష్మః బసం పూర్తే పిశసయోగాదేః। అత్ర పరమ్పుతేః। అలక్షణయాదేరసాన్యయః ప్రతిజ్ఞాతం తదా పాకం శక్త్యాపరయాదేః గమనాత్మక సంయా

వయవసముదాయ [illegible] తత్త్వం సంబంధసమయోః యన్నాతే హేతోః యన్నాతే ద్వాః। అనేన ఉపవృత్తానాం శాస్త్రం తత్ప్రత్యక్షాదిపానాయాః వింతియాపత ప్రదేశం గృహీ

దాంతికసుఖైకలగతిం తేంాధః దకుపకళయాప్రతిశేపదదాకస్వరసాత్ాంశతిశాకు యాతేతకనకుతేతత్త్వయోాబగా యు।ఏషా సంక్షిప్తయుక్తనిచిత
తర్కభాషాఖ్యాయా ప్రకాశనకర ఇత్యనేకయాః। తర్కేణ తే తర్కేసహకృతప్రమాణానాశ్రిత తవిషయాత్ర్యాం తత్ఇతి తర్కాః। పదార్థాః ఇతి భాషణం తే
యద్వైకలక్షణా పరీక్షాలు రూపనం తే లక్షణం తు। తర్కభాషా షోడశగ్రంథరూపకానికళింసదస ద్వితీయకం యుక్తిర్లాభశబ్దతౌప్రతిపాదనత్వేనంబం
భాసాభాసౌ తర్కభాషా చేతి తత్ర తు యాం తతతద్ధసు షగర్భః కర్మధారయః। సంక్షిప్తా స లుతస్మాత్ సాహాసౌ సా తేఇపుకరః కర్మధారయః(
ఏతేనలిబైవషాం గ్రంథానామసంక్షిప్తత్వాద్బృహత్యలకాలతాభాష్యా ప్రాశరఘు ఇతిసాలసునతాద్య దశత్వసు తద్ధ్యేతం।సంక్షిప్తసమయుక్తిపదేకకర్మధారయః(ప్రదంతస్య
శ్రుతపదేకత్వంయాం తతత్తు తుషష్ఠ్ంప శ్లాఘ్యతాం తేకః కర్మధారయ ఇతికేచిత యుక్తివిశేషాత్వేనం క్షిప్తత్వం సా తత్త్వం మోక్షం।సంక్షిప్తాః సూక్ష్మాంతాః
యుక్తయో యుక్తైతిబకాలుక్తిపాఃలభివతాలకయావతిలకనితతౌదిక్షయుక్తిరికాకాంక్షతాదిమోషకహితౌప శ్లాఘ్యత్మకర్మధారయ ఇత్యనపరైఃచిత్త్యా।
హేంబితపాంసులు క్షేసంక్షిప్త యుక్తియ ధాస్యత్ర ధాప్రకాశవత ఇతి క్రియాయావిశేషణం।లకనదాసంక్షిప్తతాయాదేకసమాసనివృత్త్వేన గౌణతయా
ఘుట్టతోవిధేయాంసత తత్వాతేకలవిసుష్టవిధేయాం।సతాం మోక్షప్రసంగాత్।యధాప్రస్తంరితం।సాకలంచమానాంపుఃశిపుఃశికేకరదా

మకాం॥ చ్ఛాన్యా ... కృతాం స్మార ఇవాస్య నాద్వితీయ్యాకా ... త్యమితకాముగా ... నేవతి వాన్నాచక్షతె తస్య ... మమిలవాస్త్రీరాంసమా। గుణో ... తత యాం తదోష్యత్వాద
వసన్నాతప్రతుతప్రకాశ నక్ష్మ్యయాం యామెవసంస్త్రీస్య యుక్తానితత్వం ప్రతీయతె। నతకాశాపాయాం ప్రకాశతే యుక్తే తతో యద్వసంశ్లేషానామపరకే
యుపగ్రంథాదికం ఇమోకవె ఖనమిత్తి భిరుద్ధమతి కవిభ్యో మెంపిసానవితిగణం విదేతత॥ అవితపదనాలక్షణకత్రే త్వవస్య తస్యలవిమృష్టనిక్షేయాం గతానిభువితర
నొంధప్రతిబంధకత యాంకావ్యదోషః। గతు తువరసం స్కృతత్వాదివర్త॥ సాల్ల మొంధప్రతిలంధకత యాం వాకనదోషః ప్రమాణస్తావాత్॥ నచైకం పద్యం కావ్యలక్షణ
త్రాంతం గుణాలంకారాదివివర్జితం। కింతు కావికాం రూపం నాకవి॥ తత్ర చకావ్యమాత్ర రూపకాణోమదూషణ తక్వెంవ॥ అనధ్యాయాలపదెల శ్లోలత్వం సంక్షిప్తం తాన్యథా
గవ్యత్రికమిలత్వం॥ మెత్వాత్ర సమాప్తపునరాదాకమితాన్యదిమొంషాణాం లసంద్యాకాం తప్రకాశన తత్రత్ర నెకనిక్షిప్త మయాప్రకాశనకం కృతం॥ తతుః ద్యాంతవిరుద్ధం కించిత్సయుంకవి
కమి తిధ్యనితం॥ అకనధ్యాన్య కల్పితమిత్యెవన్యాయాంత వమితవత్ర మాగన ప్రత్నక్రమాదాయప్రత్యక్షనుబద్ధవిషయతా మో ధ్యానతె కాన్ప పదాదాకః అభి దెయాం కి నాలగ్నావ్య
గాయాం నెనపదార్థ ... న్నాత్వత్తిః ఫలం॥ సంబంధస్సపదార్థ ... గ్రంథయాః ప్రతిపాద్యప్రతిపాదకభావః॥ లాలచునత్వతావచ్యం ధననాకన జాకకాన్యావనితిదనిరతం॥ అత్రచన
కలనిక్షేపిం ప్రారిప్సితాదౌ మంగళం క్రియతె॥ అనెనాత్రకవిమతి నకృతమితికాంకకనియమ్యం॥ ముంగళన నతిస్తు తావదిరూప నవకృతసన్నాప్నపనిలంధాన్నాం సంప్రాతే॥

పరిబంధకనివృత్తిద్వారా సమాప్తిప్రయోజనకతయా ప్రకృతే నిష్ఫలత్వాశంకయా। తద్గ్రంథాదౌ తేన గ్రంథకర్తా స్వసంపూర్తి తత్వే తదుపనిబంధనస్య శిష్టాచారానుమిత
శ్రుత్యా మంగళస్య నిర్విఘ్నపరిసమాప్తిసాధనత్వే అవగతే యత్ర మంగళం కృత్వాపి తత్ర జన్మాంతరీయాదికం కల్ప్యతే। యాదృశపరిసమాప్తిదర్శనాత్। తథాపి। మంగళం వేదబో
ధితకర్తవ్యతాకం। అలౌకికధర్మత్వాత్। శాస్త్రనిషిద్ధశిష్టాచారవిషయత్వాత్। దర్శపూర్ణమాసాదివత్ ప్రయోగః। భోజనాదౌ వ్యభిచారవారణాయ అలౌకికేతి। రాత్రిశ్రాద్ధాదౌ వ్యభిచారవారణాయ
ధర్మేతి। నాస్తికాచారే వ్యభిచారవారణాయ శిష్టేతి। శిష్టత్వం చ వేదప్రామాణ్యాభ్యుపగంతృత్వం। వేదస్య ప్రామాణ్యాభ్యుపగంతృత్వే సంధ్యావందనాదౌ అంశతో వ్యభిచారవారణాయ
దానవత్వాన్నాస్తికైః। నాపి వేదనిషిద్ధాకర్తృత్వే సతి యత్కించిద్వేదవిహితకర్తృత్వం శిష్టత్వం। నాస్తికైః వైదికకర్మలక్షణత్వం। తదాచారస్య వేదానుసారకత్వాసత్త్వే వ్యభిచార వేదప్రామా
ణ్యాభ్యుపగంతృత్వం శిష్టత్వం। సాధారణత్వే తదితరవేదానుసారిణాం తు న్యాయసమస్య సర్వశిష్టేషు సత్త్వాత్। అత్ర యద్యపి జ్ఞానమాత్రాభ్యుపగమస్య దక్షిణామాత్రాశ్రయిత
యా తదభావదశాయాం వ్యాప్తిః। ఉపలక్షణత్వే చ పూర్వసమాప్తికర్తృత్వం తదభావదశాయాం అతివ్యాప్తిః। తథాపి వేదప్రామాణ్యాభ్యుపగమకాలీనవిశేషాభ్యుపగమ
యోగ్యత్వం నాస్తికానాం। శిష్టత్వమితి నిష్ఫలో నోధ్యః। యో హి కదాచిచ్ఛిష్టః తతో నాస్తికః స కదాచిచ్ఛిష్ట ఇతి తత్రాపి యః శిష్టతాదశాయాం యో వేదాభ్యుపగమః స శిష్టః
తదనుశిష్టతాదశాయాం అభావదశాయాం వ్యాప్తిః। ఇదివిశేషణం। ఇదంత్వం చ తత్తత్కాలీనత్వం। ఏవం చ మంగళస్య శ్రుతిబోధితత్వే సఫలత్వే నిర్విఘ్నపరిసమాప్తికామ ఇష్టకర్తవ్యతా

దర్శనాదుపస్థితత్వాత్ ప్రాక్తనస్య సమాప్తికారణత్వమితి ప్రత్యేతవ్యమితి। తథాచ యత్ర మంగళం వినా సమాప్తిర్దృశ్యతే తత్రాప్యయం కృతో మంగలః। ...విఘ్న... సమాప్తిస్తు ... తత్ర ... దృశ్యతే మంగలకరణ
తావిదిక్రమేణాన్తరాంతరీయాన్యాదిమంగలం కల్ప్యతే యత్ర మంగలే సత్యపి సమాప్తిర్న దృశ్యతే తత్ర మంగలస్యాసాంగత్వం కల్ప్యతే। యథా ... కారీర్యాం యదిసాంగేపి మంగలే న సమాప్తి
రితి ... యత్తు ... తత్రాపి విఘ్నబాహుల్యాత్ మంగలాంతరేణోత్పన్నవిఘ్నాద్యానసమాప్తిప్రతిబంధకః కల్ప్యతే। విఘ్నానాం ... మంగలత్వేన హేతుత్వాత్। ... కారణమితి తు
మంగలస్య న సమాప్తౌ హేతుత్వం కింతు విఘ్నధ్వంసే। అత్ర సమాప్తిం ప్రతి కారణాదేవ సమాప్తిం ప్రతి విఘ్నసంసర్గాభావో హేతుః। యత్ర మంగలం వినాపి సమాప్తిర్దృశ్యతే తత్ర స్వతస్సిద్ధ విఘ్నాత్యంతాభావ
ఏవ కారణం। మంగలే సత్యపి సమాప్త్యభావస్తు ... విఘ్నాంతరసత్త్వాత్। ... సుబుద్ధిత్వాదివిధమంగలాచరణాత్ ... ఇతి। అధికం ... లక్ష్యతే
... మంగలలక్షణం తు విఘ్నధ్వంసకృత్యసాధారణకారణత్వం। విఘ్నధ్వంసం ప్రతి
... అతిప్రాప్తివారణాయ ... విఘ్నధ్వంససాధారణకారణత్వం ... అతిప్రాప్తివారణాయ ... కాలాదృష్టాదావతిప్రాప్తివారణాయ అసా
ధారణేతి ... విఘ్నధ్వంససాధనం ... లక్షణత్వమేవ। తథాచ మంగలం కృతం। కింతు ... మంగలమేవ ... విఘ్నానాం ... తత్
ప్రతి ... మంగలం కృతమితి ... విఘ్న ... సమాప్తి ... సంగ్రంథనప ... ప్రయోగ ... ఉపాదేయ ... తత్వాత్

తథాహి। ఇహాగాగతి పురుషార్థ్యయోః సుఖందుఃఖాభావస్య। తదర్థ్యేన పురుషాస్తమహే యాదాప్రవర్తనం తేన దార్ఢ్యేనోద్దేశ్య సుఖం ధ్వాంతదుఃఖాభావశ్చ। తస్య జ్ఞానైకసాధనత్వాత్ తత్వజ్ఞానం తదుపా
యనాతేత్యనార్తే ప్రేక్షావతాం ప్రవృత్తిర్నదేవితి చేత్ తత్తాంశేంతు దుఃఖాద్యేదరూపతయా పరమపురుషార్థ మోక్షం పరంపరయా శాస్త్రస్య ప్రయోజకత్వాచ్ఛాస్త్రే ప్రవృత్తిం దర్శయితుం శ్రమదక్షిణాదమ
దమయుక్తః ప్రణీతం పంచాధ్యాయ ప్రథమసూత్రమవతారయతి। ప్రమాణేతి। ప్రమాణాదీనాం తత్వసాక్షాత్కారస్య మోక్షహేతుత్వాత్ తస్య చ శ్రవణమననిదిధ్యాసనసాధనత్వాత్ శ్రవణాదీనాం చ శాస్త్రైకసాధ్యత్వాత్
పరిపంథరూపేష్వస్తాంతు జ్ఞానసాధనత్వాత్ ద్విజాజ్ఞానే తత్ శాస్త్రం సవియోగి తాత్పర్యకం పరంపరయా మోక్షప్రయోజకత్వం శాస్త్రస్యేవ పరం పరయా జ్ఞానసాధకతా జ్ఞానస్యాపి ప్రవర్తకతాయా
సుధాశోభాగానసత్వప్రవృత్తిః తంతు లక్ష్యయాత్ర ప్రవృత్తిసాధనత్వాధికతామ ధనిదాని ప్రక్షనధా దృష్టేదానితినే తాత్పర్య నాన్న శాస్త్రసకల మోక్షప్ర యోజ్యప్రయోజకభావకర
సంబంధః। తత్వజ్ఞానాదితి హేతుతాయాం పంచమీ। నైయాయికమతత్వకృపదశి హింతీయాన్యామోక్షప్రవృత్తౌ శాస్త్రార్థతత్వజ్ఞానాయాదధిగమప్రమాణం నైయాయికమిత్యర్థః। అనుధావి
శ్రేయః సంప్రతిహేతుతాయాలాభాత్। అధిగమపదం చ యస్మిన్ తత్వజ్ఞానం తత్ర నమోక్షః ఇతి సమాసా। ఇతి కరణసాధనా యయత్వత్ తత్వం జ్ఞాయతే అనేనేతి వ్యుత్పత్త్యా తత్వ
జ్ఞానం శాస్త్రమితి తద్వశాస్త్రస్య మోక్షహేతుత్వమాసాద్యాత్। న చ పంచమ్యాః ప్రయోజకత్వలక్షణార్థ యుజ్యానైకైవ తత్ సంపాదితత్వాత్ నైవ తాదృశస్యాపి గ్రంథస్య తాదృశ
న తత్వాదిః సమ్యగ్జ్ఞానస్య దంశకత్వే తుత్వం శాస్త్రస్య మితి వాచ్యం। అద్వైతలక్షణా పరత్వాదీనాం పదార్థానాం ప్రతిహేతుత్వే తాత్పర్యం శాస్త్రం ప్రతితు తేషాం హేతుత్వే సంబంధాభావాపత్తేః॥

పక్షే ప్రవృత్తిత్వం సపక్షే సత్వం విపక్షే వ్యావృత్తిత్వం అబాధితత్వం అసత్ప్రతిపక్షత్వం చేతి పంచరూపోపే [illegible] యోరేతౌ తుపితస్య జ్ఞానం [illegible] తాదృశహేతుజ్ఞానా [illegible] అనుమితిరూపం [illegible] తాదృశమనవకా.

నచ యది శాస్త్రపరత్వం శక్తి యతేతద్ శాస్త్రస్య ప్రసాధనత్వగ్రాహకాభావాత్ తత్ర ప్రవృత్తిః కస్మాదితి వాచ్యం । తర్క [illegible] పదార్థబోధకత్వే శాస్త్రస్య [illegible] పదార్థబోధకస్య ముక్తిహేతుత్వేన [illegible]

త్వాదకస్య మోక్షప్రయోజకతయా శాస్త్రే ప్రవృత్తిసంభవాత్ । వస్తుతస్తు పదార్థతత్వబోధకస్య మోక్షహేతుతాయాం ప్రతిపాదితాయామపి [illegible] శాస్త్రస్య తాదృశబోధప్రయోజకతా [illegible]

ప్రతీతాపి తత్ర తదర్థినః ప్రవృత్తిసంభవాత్ । న శాస్త్రస్య మోక్షప్రయోజకత్వం నవేతి ప్రతిపాదనే [illegible] సాధ్యత్వబోధితే తత్సాధక [illegible] విధ [illegible]

[illegible] తస్య [illegible] దుక్తం తర్కస్య [illegible] తత్వజ్ఞానం పురుషార్థ [illegible] తత్వజ్ఞానసాధనతాబోధకసూత్రసాధకతా [illegible]

[illegible] తత్వజ్ఞానం [illegible] మోక్షహేతుః । తథాహి [illegible] మోక్షహేతుః [illegible] తత్వజ్ఞానాత్ [illegible] కారణ [illegible] తతః [illegible]

[illegible] తతః ప్రవృత్తిః తతః [illegible] తతః దుఃఖ [illegible] మోక్ష ఇతి [illegible] సూత్రం । దుఃఖజన్మప్రవృత్తిదోష [illegible] జ్ఞానానాముత్తరోత్తరాపాయే తద

[illegible] గ్రంథ [illegible] లక్షణం [illegible] ప్రమేయ [illegible] తత్వము [illegible]

[illegible] తత్ర [illegible] తత్వం [illegible] ప్రవృత్తిత్వం [illegible] యదధిక

[illegible] తత్వ [illegible] తత్వమితి [illegible] ప్రమా [illegible]

చార్థస్యైవ విషయత్వాత్। తథా చ పదార్థానాం చైకదేశి ద్వంద్వసమాసో భవతి। యథా ధవఖదిరపలాశాః ఇత్యత్ర ప్రకృతే తు ప్రమేయపదార్థేష్వనేకేష్వన్వయబోధః। సర్వేషాం ప్రమేయత్వాత్। తథా చ తావతాం పదార్థానాం విగ్రహవాక్యే పదార్థేష్వన్వయబోధః। ఏవం పదార్థాన్వయే కర్మధారయః సమస్తే త్వోత్పలమిత్యాదౌ। ఇతి చాపి। తన్న। యత్ప్రయోగే పదార్థానాం భేదాదితి చేదుచ్యతే। పదార్థతావచ్ఛేదకస్య ప్రమాణత్వప్రమేయత్వాదేర్భేదసత్త్వాదత్ర ద్వంద్వసమాసస్య సాధుత్వం। న చ ఘటః పటః ఇత్యాదౌ పదార్థతావచ్ఛేదకభేదాద్ద్వంద్వః। తదా ద్వంద్వసమాసే ... ధకసన సరూపైకశేషస్య నిర్విషయత్వం స్యాత్। అత్ర పదార్థతావచ్ఛేదకభేదాభావే ద్వంద్వాభావ ఇష్యత ఏవ। ద్వంద్వాపవాదత్వాదేకశేషస్య ... తత్త్వాదితి చేన్న ఘటౌ ఇత్యాదౌ పదార్థతావచ్ఛేదకభేదాభావేపి అక్షా ఇత్యాదౌ నానార్థస్థలే ఇంద్రియత్వ ... తత్త్వాదిరూపపదార్థతావచ్ఛేదకభేదసత్త్వే సరూపైకశేషస్య విషయత్వాత్ కర్మధారయస్థలే పదార్థయోరభేదాన్వయో భాసతే। ద్వంద్వే తు భేదాన్వయోపపత్తిరితి కర్మధారయాద్ద్వంద్వస్య వైలక్షణ్యం। ప్రమాణాదిపదానాం ప్రమాణత్వాదిపరత్వం। తథా చ నిగ్రహస్థానానామితి షష్ఠీ ప్రకారతాయాం। ప్రమాణత్వాదిప్రకారకతత్త్వజ్ఞానాదిత్యర్థః। అత్ర నైయాయికానుమతం విగ్రహవాక్యం తు ప్రమాణం చ ప్రమేయం చ సంశయశ్చ ప్రయోజనం చ దృష్టాంతశ్చ సిద్ధాంతశ్చావయవాశ్చ తర్కశ్చ నిర్ణయశ్చ వాదశ్చ జల్పశ్చ వితండా చ హేత్వాభాసాశ్చ ఛలం చ జాతయశ్చ నిగ్రహస్థానాని చేతి తేషాం తత్త్వభాగ సూత్రేషు తద్వైలక్షణ్యేన దర్శనాత్ తదన్యస్తోయ్యస్తు ప్రమాణానాం సప్రయోజనాత్పరస్పర ... సూచనాయ ... ప్రమేయాదయః ... ॥

ఆత్మపదార్థస్త్వేవమాత్రార్థాశ్చేతి సూచయితుం తత్ర శక్తత్వం సంకేతయోగ్యానాం పరస్పరనిరపేక్షాణామేవ నానాయోగ్యత్వమితి బహువచనం ప్రయోగాః యోగః పరస్పరశక్తిసాపేక్షత్వేనేతి ద్వివచనం ద్వ
ష్టాంతయోః శబ్దానామేవ తు దాహరణత్వమితి తత్రాపి ద్వివచనం ఋద్ధ్యాం తదాపి పరస్పరశక్తిసాపేక్షానపేక్షాణాం వచనం అనయోర్నాం తు అనాం తదానాహానిర్ధారణే ఏతదాత్వాదప్రయుక్తవచనం తకారం ఏకశబ్దస్య
ప్రయోగాః శక్తమితి తేష్వపి వచనం తత్రాంశానామపి హేతుదృష్టాంతశక్తిత్వ బహువచనం ఏవం ఫలాదిష్వపి ద్రష్టవ్యం ధర్మాణాం వయః అతః శక్తిద్వేషం యథా వచనం విశ్రామ ఇతి ద్రష్టవ్యం।
యథా వచనాద్విశేషః తథా విగ్రహసమాసకార్యాణి తన్నిర్ణయః అత్ర పదార్థజ్ఞానాత్ శాస్త్రస్య మోక్షహేతుత్వం మోక్షనాశనాదిసాధనాయ శాస్త్రప్రవృత్తిరితి బోధనం తేన శాస్త్రప్రవృత్తిప్రయోజనజ్ఞానం
ప్రయోజనజ్ఞానే చ శాస్త్రప్రవృత్తిరిత్యస్యార్థస్య యోగస్య మోక్షః ప్రవృత్తిరితి ప్రయోజనజ్ఞానమోక్షాదిత్వద్ధేతూపపత్తియుక్తః న తు తత్త్వజ్ఞానం యథార్థజ్ఞానం తచ్చ ప్రమాణప్రమేయ
తాదిసాంత్రిస్యైవజాతమిత్యధికసన్నిపత్యమిత్యత్ర లక్షణం నదీతి సమాసాదిరితి ఉపధాని జ్ఞానే సంస్కారసాధనం ప్రమాణాదిస్వరూపజ్ఞానే తత్త్వం ఇతరభేదసాక్షాత్కారరూపమిత్యర్థః ఉభయం
కంచజ్ఞానం హేతుస్యసూత్రాదితి భావః తత్ర ఇతరభేదానుమితౌ తు ద్వైనసన్నికర్షస్య పక్షతయా లక్షణస్య హేతుజ్ఞానాద యథాభిజ్ఞానం తావత్ప్రకారకత్వమేవ
గః ప్రవృత్తిః ప్రకరణసత్వేన సత్త్వం తజ్జ్ఞానం త్రివిధా ప్రవృత్తేరిత్యర్థః తత్త్వజ్ఞానం విషయిణీ శాస్త్రప్రవృత్తిరితి కేచిత్ తత్పక్షాద్వైత ఇత్యాదిసూత్రం ధర్మాధర్మ
సాతామభ్యుదయం విషయిణీ తానాం ప్రయోజనం యథోక్తే హేతుసత్త్వే లక్షణానాం తాం శాస్త్రభేదప్రయోజనపురుషకృతి నిదర్శనానాం తానాం ప్రయోజనం ఇతి యుక్తేరతయాం స్వ

పరిపూర్ణత్వాదర్శః। తేన లక్షణావాక్యాద్భిన్న సహాయత్వేన పదార్థస్య సామాన్య సుఖ రుక్తిరిష్టాపి సామాన్యం। అద్వైతశాస్త్రస్య లక్షణవాక్యానామితి। అత్ర శ్రుతిర్యథా అస్థూల మనణ్వహ్రస్వమదీర్ఘమితి। తథా సమానసర్వ
తే ప్రతిపాదనే పరత్వం యస్యాద్వైతానన్యత్వే అద్వైతి సంకీర్తనం। అస్తి సత్త్వం చేతనం। సత్త్వం చేతనం। వస్తు ప్రతిపాదకమితి యూనాదయో నామమాత్రాణి దృష్టిస్తు ప్రతిపాదకం వస్తు ప్రతిపాదకనామమాత్రం।
ద్వైత ఇతి లక్షణం పర్యవస్యతి। అత్ర స్పష్టత ఇతి పౌరాణికవాక్యాలతి వ్యాప్తి వారణాయ వస్తుపదం। లక్షణాపరీక్షా వాక్య విషయో భూత వస్తుపరం లక్షణీయం ప్రమాణస్య సామాన్యతః ప్రతిపాదక ప్రమేయ
పరే ప్రమాణేభ్యోద్వైత లక్షణానాం అతివ్యాప్తి వారణాయ నామపదం। విశేషరూపేణ సంజ్ఞాపకం విశేషరూపం తుల[redacted]క్షణతావచ్ఛేదకం తేన ప్రమేయాత్మక రూపేణ లక్షణీయ పదార్థస్యాప్యద్వై
తే ప్రమేయపదేన మార్గతః పదార్థ ప్రతిపాదకత్వేపి నాతివ్యాప్తిః। లక్షణాపరీక్షావాక్యేషు ప్రమాణానామసత్వాత్ తత్రాతివ్యాప్తిరితి తేనామాత్రేతి। లక్షణాపరీ[redacted]క్షాప యోగిపదాంతరా
సంగ్రాంశ్చ మిత్యాదర్శః। అద్వైతేన సనకత్రాకృతిత్వం తాత్పర్య వ్యాఖ్యానేన కృతిత్వ లిపాన్వితాయా[redacted]ప్రకాశకృత్య యతః ఇతి సమాని కృత్యుద్ధానా వ్యాప్తిశంకా సంకీర్తనపదస్య
తు ప్రాశస్త్య పరత్వాభావాత్ తేతి తస్య సంకీర్తనం బోధ ఇతి వదంతి। తచ్ఛాస్త్ర స్వాత్మలక్షణాత్మకత్వ। అత్ర వలక్షణావాక్యస్థితలక్షణాభాసైవ ఇతర నేదాను విత్తాపక్షోపస్థితి సంజ్ఞ
వాక్య। అద్వైతస్యలక్షణానిజ్ఞానేనార్థాపకత్వం స్వానాధికసంబంధవత్వే తేన స్వప్ర[redacted] యోజసంపాదనం। ససుపదార్థేషు సమాన సంబంధస్య స్వైరత్వేపాదక సంబంధతో
స్వానసంబంధ యోజక త్వద్విత్వాదిరూపేణయోపి సత్వాద్యాపనాధిక సంబంధ యోక్తిపరార్థపరత్వం। తథా సంబంధయోగ్యపదార్థేషు సత్వాత్ ఏవం చ పదార్థానాం స్వానాధిక్యావవత్వే దశః

కథం మోక్షః ఉక్తధర్మాణాం ప్రమాణాదిషు తత్తత్పదార్థాధికస్య తత్త్వానాం తాత్పర్యైః క్షణం పశ్యేత్తు సమశక్యత్వాత్ అంతఃకరణనిషేధః ప్రతియోగవ్యప్రసక్తేః ఇతి యుక్తం నేదృశమేవ భావో నిరూప్యతే

నైకస్య తత్తత్వేన దృష్టప్రతిపదార్థేషు ప్రమాణతా తాదృశపదార్థవిభాగజ్ఞానం సాధనస్య తస్య యోగ్యత్వనవత్వే దూరం మోక్షః అతిరిక్తపదార్థస్య తత్త్వం తాదృశనియమస్య సంభవాత్ విభాగస్తు

ద్వైతవన సామాన్యత ఇతి యద్విష్టస్య విశేషతః పురస్కృత్య విభాగః యథా ప్రమాణపదేన సామాన్యతః ఉద్దిష్టానాం ప్రత్యక్షానుమానాదీనాం సూత్రేణ విభాగ ఇతి తదిదం నామధేయత్వేన వస్తుతః

లక్షణానాం
తత్ర సమితనర్థకాల లక్షణం తు లక్షణశాస్త్రం తత్ర లక్షణామాసాం అసాధారణత్వేన అసాధారణం లక్షణం తావద్వైదికవ్యాపకత్వే సతి లక్షణతావచ్ఛేదకవ్యాప్యధర్మః తద్భవనం తత్ర తి

సంబంధం సాకల్యేన లక్షణశాస్త్రేణ తదర్థః ప్రత్యక్షం ప్రమాకరణత్వం ప్రమాణత్వం ఇత్యాది వాక్యేన తివ్యాప్తివారకత్వం యావద్వ్యాపకత్వం ప్రమేయత్వం ప్రమాణధర్మ ఇత్యాదివాక్యే అతివ్యాప్తివారణాయ వ్యాప్య

దళం ధర్మపదం తల్లక్షణతాసు అవ్యాప్తివారకత్వం తావదితి యోధాదర్థం అసాధారణత్వం తావదితి యాయంకిం తత్త్వజ్ఞానేతరాస్య సమానాధికరణ లక్షణతా వ్యాపకత్వం తావత్ సంబంధేన ప్రత్య

విశేష
వ్యాపకత్వాత్ అసంభవవారణాయ పదం శాస్త్రస్య సాధారణధర్మరూపత్వాభావాత్ శాస్త్రస్య లక్షణత్వాత్ లక్షణాస్య లక్షణేతు పదే దత్తే అసంభవో భవతీతి తత్ర తద్దేయం

అత్ర లక్షణాస్య త్రయో దోషాః సంతి అతివ్యాప్తిరవ్యాప్తిరసంభవశ్చేతి లక్షణతావచ్ఛేదకసమనియతస్య లక్షణతావచ్ఛేదకస్య అనియతత్వం అలక్ష్యవృత్తిత్వమతివ్యాప్తిః యథా గోః శృంగిత్వం

ప్రమాణాసాకల్యం లక్ష్యవృత్తిత్వే సతి లక్ష్యవృత్తి అభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వమవ్యాప్తిః యథా గోః కపిలత్వం లక్షణతావచ్ఛేదకవిరుద్ధత్వమసంభవః యథా గోః ఏకశఫవత్త్వం లక్ష్యాభావ

పరోక్షమిత్యర్థః। ఇతి లక్షణావాక్యార్థః। నను తత్త్వశబ్దార్థస్య జ్ఞానాదేః పరిచ్ఛేదకత్వేన సమన్వయోపపత్తేః పరమార్థం। తత్త్వశాస్త్రస్య లక్షణానాం నామేతి। అత్ర తత్త్వతో యద్యపి శాస్త్రే నేత్రాదేః ప్రతిపాదకత్వాత్ సమన్వయః
తే ప్రతిపాదనే తే పరతః। యస్యోద్దేశాగతానాం తత్తత్సంకేతగ్రహణం వస్తు సంకేతగ్రహణం। వస్తుప్రతిపాదకమితి యావత్। నామమాత్రాభిధేయస్య ప్రతిపాదకం వస్తుప్రతిపాదకం నామమాత్రం తు
శేషః ఇతి లక్షణం సర్వవస్తుని। అత్ర తు ఇతి శేషికవాక్యే అతివ్యాప్తివారణాయ వస్తుపదం। లక్షణపరీక్షావాక్యేషు విషయీభూతవస్తుపరం లక్షణే। యః ప్రమాణస్య ప్రమాణస్య తత్ప్రతిపాదకే ప్రమేయ
పదే ప్రమాణే చోద్దేశలక్షణస్యాతివ్యాప్తివారణాయ నామపదం। విశేషరూపేణ సంజ్ఞాపకం విశేషరూపం తు [illegible] క్షతావచ్ఛేదకం తేన ప్రమేయత్వరూపేణ లక్షణే యాపదార్థస్య
సేప్రమేయపదే సామాన్యతః పదార్థప్రతిపాదకేపి నాతివ్యాప్తిః। లక్షణపరీక్షావాక్యేషు ప్రమాణాసామస్త్యతః సాతివ్యాప్తిః। అతో నామమాత్రేతి। లక్షణపరీ[illegible]క్షోపయోగిపదాంతరా
సంకాంక్ష[illegible]మిత్యర్థః। ఉద్దేశోద్దేశస్య తాత్పర్యవిషయత్వం తాత్పర్యవ్యాభిచారే శాస్త్రవిత్తురిపాదిద్వారా [illegible] ప్రకాశకత్వయా తత్ ఇతి నమా నికృతోద్దేశాచ్యాప్తిశంకా సంకేతగ్రహపదస్య
తుప్రాపకాపరత్వాభావాత్ తేషు చిత్రసంకేతగ్రహం నామ ఇతి వదంతి। తత్ర శాస్త్రస్య త్రిలక్షణత్వాత్ అత్ర చ లక్షణవాక్యస్య లక్షణభాగే శేవ ఇతర చేదాః సమిత్యుపక్షేపః స్థితిసంభ
వాత్। ఉద్దేశస్యలక్షణానిజ్ఞానాద్యాపకత్వం సాధనాధికరణం బాధాసనవచ్ఛేద స్వప్ర[illegible] యోజనం సంబంధం చ సప్తపదార్థేషు సాధనసంబాధసపచ్ఛేదకత్వే తత్ సంబంధా
సాధనసంబంధయోరేకత్వవిత్త్వాదిరూపేణ యాపి సత్తాయాం సాధికరణసంబంధయోః పరాధికరణం తత్సంబంధయోః స్వపరార్థేషు సత్త్వాత్ ఏవంచ పదార్థానాం సాధనాధికరణావచ్ఛేదకః।

సాధారణాన్యపి విషయతాం భజంతి। అతివ్యాప్తివారణాయ పదద్వయం। ఇతరయోరవ్యాప్తివారకత్వదర్శనసంగాత్। ఏతేషాం యూపత్వాదీనాం తు లక్షణేతరభేదానుమితౌ అతివ్యాప్తివారకాభావాత్। ఇతరయోరభావాన్నిష్ప్రయో-
జనకత్వాద్వ్యర్థవిశేషణత్వం తద్ధర్మవిశేషణ ప్రయుక్తవ్యాప్యత్వాభావాత్। అత్ర సాధారణత్వం వ్యతిరేకిధర్మత్వం తద్భిన్నధర్మత్వం కించిద్వృత్తిత్వే సతి కించిదవృత్తిత్వం। యద్ధర్మస్య స్వవృత్తిత్వం చేతి బలవద్విష-
యత్వాదుపలక్షణాని। ఏవం సతి ప్రమేయపదార్థస్య లక్షణే యూపత్వాప్రసక్తిః। వ్యతిరేకిధర్మస్య సత్త్వేన బలవాన్ప్రాప్తిః। ప్రమావిషయతాదిరూపకేవలాన్వయిధర్మస్య తత్త్వేన వ్యతిరేకివృత్త్యభావాదేనాం లక్షణత్వాదితి స్ఫు-
టితరరూపేణోపనీయం। అత ఏవ గుణాదికర్మాదికానామలక్షణకరణత్వమితి ప్రమాణలక్షణం। ప్రమావిషయత్వమితి ప్రమేయస్య తేన కేనచిద్రూపేణ ప్రమావిషయత్వస్య ప్రమేయలక్షణత్వాయుక్త్యా సప్రమా-
ణాత్మకరూపసాధారణధర్మస్య దేశప్రమాణానాం మేయత్వపద్ధతిపరత్వాత్ ఏషు సర్వత్రైవం లక్షణావంతి ద్వాదశం తేషాం మధ్యే లక్షణత్వం లక్షణాత్వస్య నవప్రకత్వాదితి తదాలక్షణాత్వస్య శాస్త్ర-
త్వసమశీలతయా శాస్త్రవిభాగ ఏకత్వసుపపత్తేరితి తావసంఖ్యాయా ఉపాసాం। యథేతి। గోత్వస్వాదిమత్త్వమితి పాకేనం యథేతరభేదః। తథా చ లక్షణతా పక్షైకదేశపురస్సరేణ లక్షణముద్దిశ్యాయ
త్వాసాధారణధర్మః ప్రాధాన్యేన విధీయతే తల్లక్షణశాస్త్రం। తేన పృథివీత్వేన ఘటముద్దిశ్య యత్ర వృధినీత్వం ముగ్ధాదిమత్త్వం లక్షణం క్రియతే తత్ర లక్షణశాస్త్రత్వమితి వంతవ్యం। యథా లక్షితస్యేతి
ద్యాయోస్ప్రకారేణ లక్షణం కృతం తత్తేనైవ తద్ధర్మః। యథా పృథివ్యాం గంధ ఇతి। లక్షణేనోక్తే తేషు విశదీభూతేషు విచారోఽపరీక్షా తద్ధర్మః। విచార ఇతి। విషయసంశయపూర్వపక్షసిద్ధాంతోపసంహారరూపపంచాంగో-
పేతమధికరణం వాకేనం పరీక్షాశాస్త్రమిత్యర్థః। తదుక్తం। విషయో విశయశ్చైవ పూర్వపక్షస్తథోత్తరం। నిర్ణయశ్చేతి పంచాంగం శాస్త్రేఽధికరణం స్మృతం। విషయః ప్రతిజ్ఞా విశయః సంశయః। వాదిప్రతివాది

జ్ఞానమేవం ప్రమేయస్యాప్యుపలబ్ధేరుక్తత్వాత్ప్రమేయదిత్యత్రామాణికానాం తత్ర నశాస్త్రప్రవర్తకః। శాస్త్రాంతర్గతత్వేన తత్ర విశేషణం చేయం। తత్రైతేతి యద్యైతత్సూత్రే యత్కృతస్సూత్రః లక్షణపరీక్షే తస్యైతే తేనైతే
తత్వదర్శి। తత్రాపి। తేషు ప్రథమవిభాగ ప్రథమమితి ప్రథమోద్దేశవిభజనం తు సర్వాపేక్ష్యం। అత్ర విభాగతస్యాప్యవర్గం। తస్య ప్రమేయపదార్థస్య ప్రమాణక్షేత్రప్రతిపాదితయా తత్వప్రమేయం తత్పూర్వకం తస్యాన్వయః। ఏవం
సత్యప్రత్యయం తత్ప్రమేయస్య అధికరణం గతయా సంగయస్య ప్రమాణప్రవృత్తస్య అన్వయతయా ప్రయోజనస్య అనుమానప్రమాణమాత్రం గతయా దృష్టాంతస్య। అవయవానాం
పదార్థానుమానాం గమ్యత్వాం తాం మనః పిత్త్వా న యద్వయం తావయవానాం శేషస్య ద్వాంతాభాసత్వం తస్య బాధానుమానం గత్వా అవయవపదార్థస్య ప్రమాణసంశయతాతర్కస్య ప్రమా
ణఫలత్వాన్నిర్ణయస్య తత్వబోధకతయా వాదస్య స్వపక్షస్థాపకతయా జల్పస్య జయసాధకత్వావ్యుత్పత్తిం వితండాయాః అనుమాన దోషత్వేన పరిహార్యతయా హేత్వాభాసస్య తత్వావబోధకత్వాన్నస
దార్థస్య సమతా వాప్యాతకత్వాచ్ఛలస్య। అనుత్తరత్వాజ్జాతేః। విచారావసానత్వాత్ [illegible] నిగ్రహస్థానస్యేతి వక్తవ్యప్రమాణకరణమితి ప్రమాయాః కరణమిత్యర్థః। ప్రమాణమితి। ప్రమాణా
తయా వ్యాపారవిశిష్టత్వం తదర్థః। తత్ర తత్సాధనసామాన్యస్య తదావశ్యకత్వాత్ అనేనైవ తత్వాప్రమాణానన్యతరసాధనస్య సాధనే ప్రమేయమితి ప్రమాణం ప్రమేయార్థః
తత్సాధకే ప్రమేయమితి యత్రప్రమాణం ప్రమేయమిత్యర్థః। ప్రమాకరణత్వం లక్షణమిత్యత్ర ప్రమాకరణమితి [illegible] ప్రమాణానాం సర్వేషు। అత్ర ప్రమాణత్వం తే। నన్వితి।
స్వలక్షణమితి। సుగతాభిమతం యత్ తత్ర ప్రమాకరణత్వం తత్ర యావతాం పురుషప్రవృత్తౌ తత్ [illegible] సన్నికర్షా తావత్ తద్వ్యాపారాయోగ్యతయా తత్ప్రమాకరణత్వం

౧౦వకృప

(జ్ఞాతవ్యేషు నామార్థిక్యయా సఙ్గతిస్సాఙ్గత్యాప్యజ్ఞానప్రసఙ్గాత్ప్రయోజనం)

ఙానకాంఙానసగ్గాపర్తత్త్వతత్వం తద్వదింద్రియాదేరపి ప్రమాకరణత్వం సామగ్ర్యాఙానస్యోత్కర్షత్వమితి ప్రమాకరణ ఙానకాఙానతిరిక్తం ఙానకత్వస్య మితత్వాత్ కరణస్య లక్షణత్వా

యమాదితి ఙానకాఙానపరతత్త్వం ప్రమాకరణలక్షణ నాస్తి ఙానస్యేతి తత్వే కరణత్వస్య భావసాధనత్వాదిత్యర్థః। తత్ర తాదృశలక్షణయుక్తే వర్తతే తాని దానియానేవిధానసుబోధాత్। జనక

సాధారణకరణత్వస్వీకారేపి ప్రమాణలక్షణే వ్యాపారవదసాధారణకారణత్వరూపవ్యవసాధకతదుత్తరూపకరణత్వస్య ప్రవిష్టత్వేన ప్రమాణానతిరిక్తప్రమాణేతి తత్వాదితాపి। నయు

నామానత్వమితి న సుఖాదివిఘ్నహేతుదృష్టం ఫలం పరతత్త్వనామధర్మిత్వదర్శితా। ఫలకైవ ఫలమితి। తథాచ వ్యవహారాన సంబంధాత్మనాగత సాధనత్వస్వీకారే ఫలవత్ప్రవృత్తినిమిత్త

త్వేనయుక్తే వక్తవ్యమితి తానదితి యుక్తిప్రమాణా రంయోగే సంగతతఇతి ఙానే। యథార్థేతి। తద్యుత తత్ప్రకారకత్వం యథార్థత్వం। అనుభవత్వం అతివిశేషణప్రతీతినిర్విశేషత్వం

నాం। తదాపత్తద్యుక్తే విశేషత్వే సతి తత్ప్రకారకత్వం యత్ప్రతీతి నిర్ [illegible] జ్ఞానే తత్త్వమేతన్నర్థః। పరనివర్తతే। శుక్తౌ విశేషకరణే తత్ప్రకారకవాత్ప్రేపి అతివ్యాప్తి వారణాయ

తత్త్వం తం। రజతత్వ విశేషణ శుక్తౌ తత్ప్రకారకవాత్ప్రేపి రజతతత్ప్రమాలక్షణే తద్వాప్తి వారణాయ తత్ప్రకారకత్వమితి। రజతతత్ప్రకారకరజతత్వవిశేషణకజ్ఞానే

తివ్యాప్తివారణాయ ప్రతీతి నిర్భృత్వం। రజతతత్ప్రకారకరజతత్వవిశేష్యకఙానే వ్యాప్తివారణాయ జ్ఞానేతి। జ్ఞానపదం నత్యయుపదం। తేనరజతతద్విశేష్యకరజతత్వవిశేషణక

నయోగాంతవ్యాప్తిః। విశేష్యత్వం వరత్రతదభావప్రకారకత్వమాత్రం అభిధేయత్వాదయుద్ధార్థం అత్ర రంగరజతయోః కరజితత్వరంగత్వప్రకారకే ప్రమేయరజితత్వ

భావకాంభావనస్యసర్గే సర్త్తృకత్వం తద్యదిం ప్రియాదేరపి ప్రమాకరణత్వం నామ ప్రమాభావనని సర్త్తృకత్వమితి ప్రమారూప భావనాభావనత్వశక్తం భావనవత్త్వమిత్యర్థః కరణసనిష్పలవత్త్వా
యమారిది భావనాభావని సర్త్తృకత్వరూపకరణలక్షణసఙ్భావనస్య తత్త్వే కరణత్వస్య భావనాభావనత్వాదిత్యర్థః త్రిక్తత్త్వేపి లక్షణమయసర తత్తాన దాశ యామాని ధనసుఖం ధాతా జనన
సంధారణాకరణాత్వసంశ్రయాశేపి ప్రమాణాలక్షణం వ్యాపారవర సంధారణాకారణాత్వపరన సంత సంధృత తమత్వరూపకరణాత్వస్య నిష్పత్తిరేవ ప్రమాపనతిరిక్త పలాపేక్షితత్వాదితావ । నయె
నాహం సత్త్వమితిన సుఖాదినిష్పత్తౌ కర్తం పలంనైవేరతత్త్వకాం సుధనమితస్వర్గఇతి । విధైవ పలమితి । తథాచ వనవహం కానుకొ ధాత్వర్థాను గతసుధనత్వస్య వపలపద ప్రవృత్తి నిమిత్త
త్వేయ యత్నవకాశమితానాదినియమః ప్రమాయాం దంయోగ్యసంగతతఇతి భావకే । యథార్థ్యే । తదుత తత్ప్రకారకత్వం యాధార్థ్యం । అనుభవత్వం జాతి విశేషః సంవతిని ర్వ్యక్తిరత్వం
వాం । తథాచ తద్వతి తద్వ్యవహార నిశ్చత్వసతి తత్ప్రకారకం యత్ స్మృతిభిన్న జ్ఞానం తత్త్వమేత్తన ర్థః । పరనవసతా । శుక్తౌ విశేషనకరజ తత్వప్రకారక బాహ్యే పలతి వాసి త్రిహారనయ
సత్వంతం । రజతవిశేష నికను శుక్తి తత్వప్రకారకబాహ్యే రజత తత్వప్రమాలక్ష్మ తోత్తి వానివ్యారకయత తత్ప్రకారక త్వమితి । రజత తత్వప్రకారక రజతవిశేషనకస్థరణేం
తివాప్తిప్రారకయ స్మృతి భిన్నత్వం । రజత తత్వప్రకారకరజతవిశేషనక స్మారావతి వాస్తివారకనాజ్ఞనైత । జ్ఞానపదం తనన్తయపరం । తేరజ తదుత్వమిదం రజతవత్వేతిసం
సయోగాంతి వ్యాప్తిః । నిత్యయత్వం పటత్రతద భావప్రకారకత్వమాత్రం లధి కోపవానైయథార్థ్యత్వత్రసంగరజతయోః కణిత తత్వకంగత్వప్రకారకే త్రమేరజత త్వప

మేవ గంధియానప్రకారత్వం తదా వాచ్యం। యత్తు త్రికాలే నైయాయికానాం గంధ వ్యాప్యత్వాదేకాదేశాత్ప్రకాశాత్ తత్తత్రైవ గంధీయానప్రకారత్వే తదవోష్ణః। తదా వగంధస్య సమా యోని విత శక్త్యా స్వశ్రవృత్త గంధీ
యానాం ఆశ్రయత్రితాప్రకారైరశ్చన్ద్రక్లృప్తసమవాయసంబంధేన గంధీయానప్రకారతా నిరూపితత్వస్య [illegible] గంధస్యావప్రకారకాన్నస్త్రీతి వృత్తిజ్ఞానత్వం సమవాయేన గం
ధప్రకారత్వం। స్పర్శాదిగంధపాకగంధాదివత్ ఇత్యాదిసమవాయలీనావాప్తివాదేన తద్వ్యక్తమిత్యాది। ఏవమనవాప్తిరితి నియమవిషయత్వేన ప్రమాలక్షణే తదా తు
పరంపరయా ఘట ఇత్యాదౌ ఘటత్వేన తత్త్వాదిప్రకారకప్రమాయాం విశేష్యతాశ్రయత్వస్య విశేష్యత్వమితి యాన్యోన్యాభావాత్ తస్య తత్త్వవృత్తిర్వాదాత్ స్పర్శోగంధవానిత్యాదౌ
వ్యక్తిసమవాయేన స్పర్శగంధేవానవచ్ఛేదకత్వాత్ సంబంధేన స్పర్శోగంధప్రకారతయా స్పర్శే తత్ప్రాగభావగంధేన సమవాయేన సంబంధేన తాదృశమైత్రాత్ప్రకారత్వాభావాత్ విశిష్ట వృత్తిత్వవచ్ఛేదకతావచ్ఛేదక విశేష
ణాంశే తాత్పర్యమిత్యాది। వృత్తిత్వాభావసమవాయసంబంధేన గంధే దండాభావాద్ వ్యాప్తిత్వ నిర్దోషలక్షణలక్షణతత్ప్రమాణానృత్యాస్తి తత్త్వజ్ఞానత్వం పావనం। జ్ఞానత్వం తదభావవిశేషణకత్వ
వచ్ఛేదకత్వప్రకారకజ్ఞానత్వమితి। తేన స్పర్శజ్ఞానయతత్వం నైతేన యుక్తం గంధప్రకారకతే నిర్దోషలక్షణమప్రమాత్వం। తదా చతస్రో నిర్దోష లక్షణం తు ప్రమాణ లక్షణ ఏతాదృశ ప్రమా
యాః స్వతస్త్వం ప్రమాణత్వం కరణత్వం చ ప్రామాణ్యత్వే సత్వసంబంధారణాకారణత్వం వా నపార్థత్వం చ తజ్జ్ఞానత్వే తత్తజ్జ్ఞానవిశేషత్వం। కేవలమాత్రమనేనం యోగాదిరూపవానపార
తిప్రమాకారణత్వం తాదాత్మ్యప్రత్యక్షమితి తజ్జ్ఞానప్రామాణ్యే సతి జ్ఞాతసంబంధప్రమాకారణతాకారణతా నిర్దిష్టసత్త్వాత్ విషయేంద్రియసన్నికర్షాదప్రమాణావానపార్థత్వ

ప్రాగభావస్య సత్త్వేన తం। చక్షుస్సంయోగాదేః చాక్షుషత్వావచ్ఛిన్నం ప్రతి హేతుత్వేపి సామాన్యతో హేతుత్వం। చక్షుస్సంయోగాదేః స్పార్శనత్వే సామాన్యాభావాదితి చేత్తర్హి తద్వ్యక్తిః। తద్వ్యక్తిత్వావచ్ఛిన్నం ప్రతి కారణతాయాం

తద్వ్యక్తిత్వేన। ఇదమిత్థం జ్ఞానత్వేన [illegible] జ్ఞానత్వగుణత్వేన జ్ఞానత్వేన సామాన్యతః తథా హి కారణతాయాం విశిష్య తత్తద్వ్యక్తిత్వేన కారణత్వే సామాన్యతః తత్త్వేన చాక్షుషత్వేన అనుమితిత్వాదినా సామాన్యనిర్వచనాయ కారణ

[illegible] కారణతాయాం ఫలబలకల్ప్యత్వేన సామాన్యాభావాత్। అతఏవ విషయతాసంబంధేన సంయోగసంబంధేన పాదసంయోగాదేః చాక్షుషప్రత్యక్షం ప్రతి [illegible] నాతిప్రసంగః। తథైవ లౌకికచాక్షుషత్వమేవ తత్కార్యతావచ్ఛేదకం తస్మాన్నైవ

కింతర్హి జాతిః। అత్రానుమానాదావనుమితిత్వజాతిరేవ అవచ్ఛేదికా ప్రత్యక్షే తు ప్రత్యక్షత్వం తథా చ స్వరూపజ్ఞానస్య ప్రత్యక్షత్వాత్। కింతు చాక్షుషత్వాదికం చక్షుస్సంయోగాదికం నానాజాతికం స్యాదనే

కైకమనోయోగస్య [illegible] ప్రత్యక్షే నానాప్రకారకం [illegible] సంభవాదికారణతావచ్ఛేదకత్వాదితి ప్రాప్తేః। ప్రమాయాః ప్రమాకరణస్య [illegible] తత్వం [illegible] ఇతి [illegible] దోషః చక్షుష ఏవేతి ప్రాప్తేః

తస్య చాక్షుషత్వాదనవచ్ఛిన్నం ప్రతి హేతుత్వాదావ్యాపకత్వాచ్చ సంస్కారదోషరాశ్యాదితి తావచ్ఛిన్నం ప్రతి కారణత్వే జ్ఞానే ఇతి ప్రాప్తి కారణస్య ప్రమాంతర్గతస్య తత్త్వం [illegible] జ్ఞాత్వా [illegible] తావచ్ఛిన్నం ప్రతి

అదృష్టద్వారా కారణే మిథ్యాజ్ఞానే ఇతి ప్రాప్తి కారణస్య ప్రమాణవిషయజ్ఞానస్య [illegible] తావత్ప్రమాణలక్షణే [illegible] లక్షణత్వం తత్ప్రమాకత్వేనాప్రామాణ్యత్వేన [illegible] ప్రమాణాపురుషత్వమితి [illegible]

నను తేషు ఫలాయోగవ్యవచ్ఛిన్నం కారణం కరణం ఇతి కరణలక్షణాయుక్తత్వాదితి ఇత్యుక్తే ఫలాయోగాసత్త్వాదావ్యాపకత్వం [illegible] సంయోగాదికమేవ

[illegible] అతఏవ సుమితి [illegible] ప్రసంగే [illegible] తావత్ప్రమాణం [illegible] తత్ప్రమాణం [illegible] అనుమానం [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

పదం బుద్ధీంద్రియాజన్యత్వపరం । శ్రోత్రేంద్రియాజన్యసంస్కారజన్యజ్ఞానత్వం స్మృతిత్వం । ఉద్బోధకస్మృతిమాత్రే ఽసంభవవారణాయ బుద్ధిపదం । స్మరణాదిరూపబుద్ధిపదార్థజ్ఞానతయా
తద్బోధకవారణాయ ఇంద్రియపదం । మార్గే సాక్షాత్కారే ఽతివ్యాప్తివారణాయ సంస్కారపదం । సంస్కారధ్వంసే ఽతివ్యాప్తివారణాయ జ్ఞానపదం । ప్రకృష్టకారణమితి ప్రాచీనమతే తత్త్వం చ ప్రకృష్టత్వమితి
ప్రాచీనాంగీకృతం । తదభావే తత్ కథం స్మృతిత్వాంతరానుపపత్తేః త్వమితి నవీనాంగీకృతం సామానాధికరణ్యం । జనకత్వం జనకతావచ్ఛేదకత్వం వా । సంస్కారతయా ఽనుభవజన్యత్వం తదా సత్వం తత్స్వదే ।
యథా యజ్ఞదత్తకారణతాబోధకో భావనాకాలే తత్కాలప్రాగభావాధికరణకాలవృత్తిత్వం । యథా తదా యథా యదా యథా ప్రాప్తిః తత్తత్ క్రియాదర్శనాపేక్షయా యజ్ఞదత్తకాలస్య
పూర్వకాలవృత్తిత్వం కాలత్వం పూర్వకాలత్వవ్యాప్యమితి తద్భేదః । యథా ఽనాప్తత్వ తత్ప్రతీతిస్తు ద్వైతం తదా తత్ తదనుభవపూర్వకత్వానుభవపూర్వకాలత్వవ్యాప్యమితి తద్బోధక
తాదవస్థాస్థితిః । అనేన ధారావాహికజ్ఞానే త్వనుభవ ఉపపదం తథా తాదృశః । పూర్వకాలీనధారావాహికత్వం తు దండదర్శనాదివ్యవహారే తత్ర యథా ప్రత్యక్షత్వాపత్తేః
తద్భిన్నప్రతీతేః । తథా పూర్వకాలావచ్ఛిన్నధారావాహికత్వం తథా ధారావాహికత్వం తథా । అత్ర ప్రాగభావాదేస్తత్ప్రతీతిప్రవేశః । తేన సప్రతియోగికత్వాభావత్వాదిరూపప్రాగభావత్వాదికం
యాథార్థ్యం సామాన్యలక్షణావత్త్వం । ఇదం పదార్థతత్త్వమితి చేత్ । తథాపి తిరోహితసామాన్యవిషయకాలవృత్తిత్వసాధారణపూర్వకాలత్వవ్యాప్యత్వాత్ । అన్యథా తత్ సిద్ధాంతం
తదుత్పత్తిరిత్యాదితి ప్రాచీనమతే తత్ప్రత్యక్షత్వం । తథా పూర్వకాలావచ్ఛిన్నయథార్థతత్త్వం । తత్ర తత్ర సాధనతత్త్వం విశేషాభావాత్ । అనేన ప్రత్యక్షస్మృతియథార్థత్వే ఽపి కార్యసంబంధజ్ఞానాదిపక్ష

మాంశసమవాయిభిన్నత్వాత్। తథా చ యత్తామాత్రయోః కార్యకారణభావే ఘటత్వావచ్ఛిన్నం ప్రతి తద్విశేషే పటత్వాదిసామాన్యవిశేషకార్యకారణభావయోస్సమన్వయ ఉత్పత్త్యుక్తం। అనుష్ఠితసా
మాన్యం ప్రతి సామాన్యస్య సమవాయి ఘటత్వావచ్ఛిన్నం యత్ర పదార్థే ఉత్పద్యమానత్వేన పటసామాన్యం ప్రతి తాదృశసమవాయిధర్మాభావాత్। అన్యత్ర పటసామాన్యాభివ్యక్తౌ పటాకారత్వే యత్ర పూర్వవర్త్తి
సామాన్యం ప్రతి పటోత్పత్తిసంభవాత్। కిం చ తత్ర। యోగసమ్బన్ధేన తత్తదవచ్ఛిన్నమాత్రసమవాయిధర్మత్వాదిత్యాశయః తన్తురూపం ప్రతి ద్రవ్యనిష్ఠం। తదా పటరూపం ప్రత్యపి తన్తురూపకారణం స్యాత్।
న తన్తురూపం। తుల్యన్యాయాత్। తత్త్వం। పటరూపే తు పటరూపజనకం పక్షే తావత్। అన్యథా యవనిష్ఠసమవాయిధర్మస్య చరితార్థత్వాత్ తన్తోస్తు శుక్లపీతాదిపటరూపేఽన్యథాసిద్ధి
కేవలాన్వయాత్ సతత్త్వాత్ తత్త్వమితి భావః। నను పటం ప్రతి తన్తురూపం కారణం। తన్తుత్వేతి విశేషణం వినా సర్వత్ర పక్షసాధ్యే యుక్తివిశేషణం సాక్షాత్ తద్ధర్మ। యథా
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

వాంపోర్దన్నంత్వేకద్రవ్యత్వాదికారాకాంశభాండేశపి తంతుసాజాత్యాక్నాతిప్రాప్తిః। అవయవధాః ఖ్యత్వం చ తంతూను [illegible] కారత్వతేత్రిప్రాగ్యాదాతి। తథాపి ఐమేకన్త్రైవయ గ్నయుంప్రతి పూర్వభావో జ్ఞాయతే తత్రే
నాశినధాః కిద్ధమిత్వనశ౦। అనేనప్రతి పూర్వవృత్తిత్వజ్ఞాతవ్య యుగ్నయుంప్రతి పూర్వవృత్తిత్వం అవగమ్యతే తత్రంప్రతత్వనేనధాః కిద్ధమితివ్యతేయుపం అన్య ప్రత్యక్షప్త యత పూర్వవృత్తిసవకావ్యసం పాటేతత్వ సంఘా
తేను కినధాః క్షమితి తిత్వతేయపం। అతేతే। నకతంతుకా కన్త్రైవయగ్న తంతురూపగ్నయుంపటంప్రతి పూర్వవృత్తిత్వం జ్ఞాయతే తంపటంప్రతితత్తంతురూపం తేకతంతుకాన్వధాః కిద్ధమిత్వద్ధః। తంతురూపగ్న
తతూర్యత్వభాకిజ్ఞానేరూపత్వస్వాత్మప్రకృత్తయాతంతురూపత్వేనైవవిషయత్వం వాచ్యం। తథాచేయాత్రకినధాః కిద్ధిః। సహితనం ప్రైక్ష జ్ఞానవిషయత్వం పోర్దత్వం పూర్వవృత్తిత్వం గ ఇతిచేత్ విత్తతద్ధతం
తెరూపంపటపూర్వవృత్తిత్వకాల్పబుద్ధౌ తంతు పూర్వవృత్తిత్వం విశాపిత దృష్ట్వా పూర్వవృత్తిత్వగనవిషయత్వేకయోగక్షేమేతి సహితనాయవు జ్ఞం గప్రసంగాత్। అన జ్ఞానవిషయత్వం తత్రాప్య
స్తితత్వేనయం। అత్రయేతస్వగ్నసతంత్రాకవయవతికేక పాదినేతవిశేషణాంతేయం। తేనాతథా స్యాతేకతంతుత్వేకతంతోః కాగ్నధాః కిద్ధిః। తథా యు [illegible] నేత్వనేన సతంత్రాకవయవతిశేష
సూనానాతనేషూం। తేకతంతుసంయోగస్తంతు కాకాగ్నధాః కిద్ధిః। తంతౌ కత్వపితంతుసంయోగాభావేపటాసుత్పత్తేః। అత్రైవకుం భకాలపి వృత్తేకరూపకాకుం భకాలపితాప్యగ్నధాః కిద్ధిః।
గసుతంతురూపగ్నతంతురూపత్వేకలగ్నధాః కిద్ధత్వేపి పటంప్రతిరూపత్వేనాతంతత్వేకోరూపో పత్రిసవాత్రిప్రశ్నేత్రితిపావసం। తంతుత్వాదిభిః పటాసుత్పత్తే తంతూత్పత్తిత్వకాత్తిప్రసక్తత్వాత్। కథ
యేకరూపేణకాగ్నధాః కిద్ధిప్రసక్త్యాపకరూపేణాపి తద్ధైతేతి వాచ్యం। స్వలాం ఆత్త్వగ్నం అగ్నధాః ఖ్యవక్షైదక తంతూరూపత్యాపకేక స్వలాం ఆత్వనాపి తథాత్వాపత్తిరితి తేన్న। ఏకతంత్రాక్వ

ఞుపపత్తేశ్చాదిరిత్యుత పూర్వవృత్తిత్వ ఘటితైకాభావ(?)కత్వేతి యో ధర్మః స కారణతావచ్ఛేదక తయా నకల్ప్యత ఇతి చేన్న ధ్వంసం తు తత్వం తన్న తద్ధేతి సంజ్ఞ ఘటిత స్వాశ్రయాంశ ప్రతీతి యథా
నను ఘటాంశం ప్రతి పూర్వవృత్తిత్వ ఘటితత్వే జ్ఞానాదికం ప్రతి పూర్వవృత్తిత్వమనుగతమిత్యత జ్ఞానాదికం ప్రతి కారణతా ఘటితత్వం వక్తవ్యమ్ ఆయకారణత్వం తేన రూపేణాపి తు తత్ర
అకార్యాయామేవ లక్షణ ఘటిత కృత్యం ప్రసక్తం తు విశేషణం తు సంయోగాదికం ప్రతి హేతుత్వ ముక్త్వా హేతుకాల నియతం సత్త్వం ప్రతి కాలనియత రూపేణ హేతుత్వం ఘటాశ్రయత్వేన తు వక్తవ్యం ఘటదండాది
త్వాన్వయస్తు అస్మద్వ్యాప్తి శక్త్యభావ తేన తద్వ్యాప్తిత్వే నాతద్ధేతి చేత్ జ్ఞానాదికం ప్రతి తేన రూపేణ హేతుత్వే స్వరూపసంబంధేనేతి చేన్నైవం యత్ర తత్ర ప్రమాణాంతరాణి కారణతాశక్తి నిశ్చయ తత్త్వదా
త్వం ప్రత్యక్షాదికం ప్రతి కారణతా నిశ్చయ ఘటక సంప్రతి అశ్వ నిశ్చయ గుణతయా ద్రవ్యత్వాశ్రయతా సామాన్యేన పరిశేషానుమానే ఘటాంశం ప్రతి నిశ్చయ సంశయ ఘటితయా ఘటిత ప్రత్యక్షత్వ సామాన్యే
పరిశేషానుమానే ఘటాంశం ప్రత్యక్షం ప్రతి కారణతా ఘటితత్వం తు తావశ్యకత్వ తద్వ్యాప్తిత్వం ప్రతి విశేషణ ప్రమాణాంతర కృత్యకారణతా ఘటితత్వమేవ తద్వ్యాప్తతేతి ఘటత్వం జ్ఞానాదికం ప్రతి తు తాదృశప్రమా
ణసామాన్య ఘటిత కృత్యం ఘటితత్వ తద్వ్యాప్తి ప్రసిద్ధత్వం ఘటిత తద్వ్యాప్తిత్వ విశేషణ హేతుత్వం ఘటిత సామాన్యత్వప్రతీతి యాపత్తేశ్చ ప్రత్యక్షాదిగమకం సంయోగాది ఘటక స్వరూపాది వృత్తితయా స్వ
రూపత్వ ఘటితత్వ ధర్మ స్వాభావిక తయా కారణతావచ్ఛేదకత్వం నేతి ప్రాచీనయా సంబంధం ఘటితస్య సంబంధం ప్రతి పూర్వభావే నతు యత్ పూర్వం ప్రతి పూర్వభావే నియత నతు ఇత్యాపి
సాధకం ప్రత్యక్ష ఘటితత్వ నియత ఇత్యత పూర్వవృత్తిత్వమేవ పూర్వ నియత పూర్వవృత్తితయా నుపపత్తేశ్చ ఇతి చేత్ అపూర్వ పూర్వవృత్తిత్వేన సమానపూర్వవృత్తిత్వ ప్రసారత్వాత్ సదోషత్వాత్ సంబంధః ప్రతి

సంఘాతాభావవ్యాప్తిత్వజ్ఞానత ఇతి వక్తవ్యత్వాదుపలక్షణం తాత్పర్యాదిత్యంతర్భావ ఇత్యర్థః। అత్ర పంచమ్యా ద్యోతకవిశేషతః। అత్ర పక్షప్రయోజన తత్పూర్వవృత్తిర్గమ్యా తత్త్వమేవేత్యత్ర పంచమ్యర్థనితి కాత్యాయనత్ర
యథా తదర్థానీ చాంక్షని తద్ధర్మిత్వేన పంచమ్యనిర్దేశత కాలా దాయ సాత్మ్యప్రయోజనత్వేత్యాశ్లిష్టేన పండాది నామ ప్రాదికసమస్యా ధాత్వంక్ష స్వతంత్రా పయా ధాతుగత ద్వన్ద్వసమాసం వ అత్ర తత్పత్ర
తిలకేన తత్ర తాంతకశ్లిష్టం యత తం తాద్విగ్రహం స్వతాం ద్విరావ దా గతలాక్షణికయధా నా సంఘాత సంఘా సత్వత్త్వశ్లిష్టనియ తత్పూర్వ వృత్తి సంధ్యప్రాగభావ గమ్యతా తులా పంచప్రాగభావ
విశేషం ధనం ప్రత్యాగమ దాక్ష క్షిప్త్రా తిరస్కృతం పంచమ్యర్థనిర్దేశ ధాత్వంక్ష నామ ప్రయోగ ప్రత్యయత్వేన ప్రయోగం యథా దాంతే సమాయనే నిర్వ్యాపార వృత్తానిత్యేతద వద ధాక్షత్వమిత్యతస్తు ప్రాగ్యథా దం
ద్వందా తత్పదం తత్త్వసమాప్త్యర్థే వైయాకరణతత్త్వ ఇతి దండేశదండ తత్త్వసమధార్థకత్వం యథా సత్త్వాత్ తత్సదా అత్ర వైదికేదండేన అత్ర వైదికదండం తత్త్వ ధాత్వంక్షం అత్ర తత్త్వాత్ర వైదికేదండేన
తత్త్వతాం దండ తత్త్వసమధార్థకమితి దయామూర్తి దశ యత్ర సమర్థనప్రత్యయతత్త్వాత్ తతిసమస్యతత్త్వ వృత్తి తత్త్వ ప్రాగ్ధిత్వ త్రయవిశేష మనధాత్వంక్షమితి పంచమ్య యథా తులా లంప్రతి తులాల
జతుకా హావ్యవృత్తిత్వజ్ఞాన తవాజ సమనప్రత్యయ ప్రతి పూర్వగ్రహా పోనగమనతదితి జాతానం తులా వై జాతకీ తులా లంబితాం నదాక్ష వృత్తి యథాయమయ తాత్పర్యం యేన తానన సమాసాంతన ప్రతియా
నిరాకాంక్షత్వేన తద్వాచ్యం అనధారణ సమాస తత్పూర్వక తత్త్వజ్ఞాన త్వసాకాంక్షా రహా భావమూప సాన్యత్ ప్రాగ్భావం ప్రతిపూర్వకవృత్తిత్వ ఇత్యత్ర సమానాయ కారకా త్వ ఇతి వక్తవ్యం యుక
సాపేక్ష స్యాదేవ సూత్రాది తస్య మంద్వికులాలంబితాం తంత్యంతర్భావ అత్ర యకస సత్తాత్రా వయస్య తక రహితేన వాచనం తేన పూర్వాక్షత్వ సాతప్ర గ ఇతి సాధ్యా సమాసః॥

చింతామణికృతాపూర్వ ఇత్యత్ర దంతత్వానవధారకత్వాలాలపి తన్నివృత్తేర్యోగ్యానవధానాత్ కృత్యేంతర్భావస్య సంభవతి తథా దిత్థాంమనపరామర్శస్త్రరూపస్య తత్స్వతంత్ర్యాస్య యానతిరేకస్య తద్వ్యక్తిత్వాత్
తస్య తత్త్వాత్ తదాత్మవిధానాత్ తాదృప్రమాణానధిగతార్థప్రతిపాదకత్వవిధాః శ్రుత్యయమర్థప్రాపకత్వేతి నశ్శాస్త్రవిశేషేణ నవిధాః ధర్మత్వం పాపనాశకత్వాదినా అదృష్టసుఖాద్యయలక్షణోదయస్తత్పూర్వకస్వాత్త్రి
యత్రథమాంశాతం స్వతంత్ర్యాప్యయప్రవృత్తికారకత్వంవ్యక్తేస్తేనానవధాః శంకాం సాంగాదిశంప్రవృత్తేరుపస్థితశబ్దేనతు తత్కారణయాంప్రాసనస్య ప్రవృత్తిమత్తత్కారణాసత్త్వయోరుపాదాన
స్యాతి తత్సామాన్యాతిశయత్వం మంత్రస్వాంగాదికరణోదేశప్రవృత్తకారణయం లక్ష్యతే స్వాభావ్యాం సామాన్యం ప్రతియోగితావాదినాం తు తస్య కారణయాదయతపూర్వకప్రవృత్తేః। ఛాన్దసంప్రష్టబుద్ధి
షూతవవాదినేఃయవస్థితాత్ సంబంధస్యోద్యానాం సప్రకృతేరపవ్యవస్థితాపేక్ష్యయాం వసాంత్యస్య నతదేవాసం[illegible]వం। తథాప్యగమ్యా సాపేక్ష్యయాగంధం ప్రతితత్ప్రాగభావవత్వాపస్థితా
లాఘవం గంధస్యాపస్థితా తాదృతావాయాసాంశాశబ్దాతంత్రియత్వాత్తదపేక్ష్యయా జ్ఞానాదిశంప్రతాన్యత్వేదనీయాపస్థితాలాఘవం। తథా దంతత్వానవధారణవ యాయుక్తంయా నరూపేణ
బంధాపేక్ష్యయా దం[illegible]వశానం యోగసంబంధిలాఘవం। ఇదం లక్షణం [illegible]రూపస్య రూపత్వేనైవంతు తాపత్తిర్దంతరూపత్వేనతదాత్వేతు సర్వశక్యతమపి శాబ్దమన్ధత్వపోద్ధానం। వాంఛితం
తమోంపేక్షానశాబ్దం దంతత్వానవధారకత్వప్రవృత్తకారణం ఏకైకైవతోంతు తాదృకారణాసంభవాత్ త్రిధాసంబంధాత్ తిస్వసంభవోపపత్తిశ్చైవ త్వాపత్తిరదంతయతీవతు యస్య యత్నపూర్వకత్వం యతపూర్వకత్వం
లనవధాప్రకారాంతరేణాపేక్ష్యం సంబంధంభాతి। తత్కారణప్రతితదనవధాః శ్వం। ప్రకారాంతరం। స్వనిష్ఠతత్త్రాపకయస్వాతిరేకాభావాత్। యథా దంతరూపాదికృత్యనిష్ఠరూపం నాభావాత్। యథా ఘటో దికంప్రతయానాశా

నన్వాదిః। స్వాంతిమక్షణం యథా ఘటాదౌ దండాదీనాం కర్తృత్వం తత్తద్ధేతుః। అంశతన్నియతపూర్వవృత్తి యోగాద్యోర్నిరంశసమ్మతమిత్యాహుః। ఇదం చ కారణవిశేషలక్షణం। అన్యథాసిద్ధ్యనిరూపకత్వే సతి య
త్కార్యాత్ పూర్వవృత్తిత్వం తత్కార్యం ప్రతి కారణమితి తదర్థః। కారణసామాన్యలక్షణం తు పూర్వాపరీభావమాత్రం తదుక్తం। కారణత్వం [illegible] ఇతి [illegible] పరిమాణం [illegible]
[illegible] నామాని। తస్య [illegible] తత్కార్యత్వం। [illegible] తత్ర తదన్యథాసిద్ధి [illegible] యత్కార్యాన్యథాసిద్ధ [illegible] తత్పరతయా [illegible]
త్రయం తత్కారణలక్షణం। అన్యథాసిద్ధిరితి। యత్కార్యం ప్రతి [illegible] యత్ పశ్చాద్భావి యత్తత్సమానమితి తదర్థః। [illegible] తద్రూపాదికారణతా [illegible] అన్యథాసిద్ధిరితి। ద్వైరాద్యాగతరాణ
కారణతారణయుతః యుక్తి। దండాదయస్తే దండకారణతా [illegible] పశ్చాదితి। ఇదముభయవిశేషలక్షణం। కారణసామాన్యలక్షణం తు అవ్యవహితపూర్వత్వం ప్రాగభావప్రతియోగిత్వం [illegible]
[illegible] కృతం [illegible] కృతం [illegible] తదర్థః। [illegible] పశ్చాద్భావి తద్విశేష [illegible] పూర్వవృత్తి [illegible] ఇతి తదర్థః। [illegible] పూర్వవృత్తిత్వం [illegible] పూర్వవృత్తిత్వం య
సాపూర్వవృత్తి [illegible] తత్కారణం [illegible] సంవేదన [illegible] తత్ర సంసర్గ [illegible] స్వతంత్ర [illegible] కారణ [illegible] తత్ర [illegible] ఇతి
తత్ర కారణపూర్వవృత్తిత్వేసతి [illegible] కారణత్వం [illegible] తదర్థః। [illegible] కారణత్వ [illegible] కారణత్వం కారణ [illegible] తదర్థః।
[illegible] తత్కారణ [illegible] [illegible] కారణ [illegible] సంబంధ [illegible] తత్ర [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
౬ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

సం౧

ధీయోన్యసాధ్యకహేతుస్త్రదర్థప్రతిపత్తిశరణత్వప్తతేః యథాశ్రుతస్యాసంభవాదవత్తవ్యప్తేస్తు యదలఘూవర్ధనే సోత్ర లక్షణే ద్వయే తాత్పర్యం అనవధారణే ధ్వనియ తత్ర యదవస్యయదవస యిత్వ
కల్పసమానాధికరణకాలావచ్ఛేదకసమధానే అనవధారణే ధియ వ్యాప్తికేవలాన్వయిత్వే ప్రతియోగితానాగతకాలస్యైతి వ్యాప్తివారణాయ పూర్వలక్షణే యత్పదం ప్రతియోగిసంప్రతి అనవధారణే ధ్వన్యాదాగత
కాలస్యైతి వ్యాప్తివారణాయ వ్యాప్తియ లక్షణే సమధానే ఘటత్వం తం దండత్వాదావతి వ్యాప్తివారణాయ అనవధారణే ధ్వనిత్తి ఏతల్లక్షణాద్వయ యదుపదుష్టం ఫవిపూర్వా స్యాత్ యతాస్య యత్ర తదవిపూర్వ తదుత్పన్న
పూర్వదాస్త్రధూమలక్షణమతా న్యస్తం యదస్య విపూర్వా మానవధారణే ధ్వన తదావాం పూర్వవృత్తి యవ అనవధారణే ధ్వనితా ధూమో ప్రోక్తలక్షణే అనవధారణే ధ్వనిదోషేవవన తదవిపూర్వా కాలే పూర్వవృత్తి తత్ప్రదన్యైయా
ధూమత్వవయదవయోత్తరకాలే యదవయ ఇతి వక్తవ్యం తదాహ తస్య విపూర్వా యోత్తరకాలే తదవిపూర్వ యద్ యత్తావత్ప్రత్యయాలక్షణమపి తద్దంత దత్రసంయోగాది వ్యాప్యత్వే స్యాదు
తస్యదంతచక్షురిత్యైత వాస్తం తదిత్యాంశపరం దత్రసంయోగే తత్ర యావత్కాలం కేవ తదిత్యవ న తత్కేశ్ తత్ర తత్కాలపవతదిత్యమనవధారణే ధ్వన్యైవాదాగతకాలస్యాత్ పూర్వ యావత్తాల
కవ [illegible] ధారణే ధ్వనితా యదవయలక్షణాపరత యావదా వ్యాప్యవే ధూమోత్పత్తిదాహస్య పూర్వలక్షణే అనవం వాత్సంధన్యత్తితో ధ్వ ఇలలక్షణస్య స్వస్వాన్వ్యత తదయావత్కారణం
పత్రి యదవయయదవ యయ ద్వ్యతికే కేందుద్వితికేకస్రత్తత్కారణమిత తత్కాలే యత్తికే దిక్ప్రతికేన ఇతాన్నానవిశేష తంత్రవారణే యావస్య యదా గాం
యదవస్యానా వయదిగవయో వన్నితథా యదవయయదవ తత్తరితి వాచానం అనవపదవాప్తిస్తి పూర్వవపూర్వానైతి వ్యాపక్తే తదఖాంతం దంతత్వా

దావత్తావ్ప్తిః వం దత్వదం దత్వమప్యేతరేకసకలకారణత్వేదం వత్యాసయెపుటాకస యదుఃదం దత్వనాత్తిరేకేషు తవ్తతరేకనాపదర్శనాత్ అస్వవధాః ధృత్వేషువిశేషణీయస్యాప
తచేత్ తత్ర ధూపధిశః కారణత్వః ధ్వానితకాసతద్వ్యాపస్యేతరసకలకారణతాస్సం న వాదవాక్యాసాతవాప్తివారకత్వేయరకతమొరనసవ్యైయవ్యాధ్ఫాతిచేత్తిస్సుధర్మచిరాకలదియప్పం
నిత్యనిభూసామిత్యః తాననిపతానివిస్తారచేత్ తత్తేషు ఖితసెంతు నవ్యవిశేషణాంశస్య సత్యాగప్రావ్తతంయోగిత్వం తద్ఫత్యం ధ్వంసేతి వ్యాప్తివారకయస్యాగస్యావపనం ప్రాగభావే
తదర్థం ధ్వంసపదం యావత్స్యాత్వసంయోగిత్వం విషత్వంషు తాదావతవ్యాప్తివారకస్యా యావదిత్యర్థసంధ్వసకారకస్యయస్యాత్వేఇతి సూత్రత్వం పక్షవ్యక్తిదిసూనానత్వం శైవ్యాపా
దావతివ్యాప్తివారకయావన్నవృత్తిత్వం యావత్వం వాయుత్రత్వం అనవచ్ఛిన్నవిసూనానత్వం వాదిషుత్వం తథావః తన్తత్యదుర్వ్యానూదిసాం కాలతూసన్నతరేకః అనతావనా
పైవస్తుతాదిగాముత్వత్వనాదివ్యంగ్యకాలేవవ్యాతరేకసంస్వాద్ది విషుతాద్యమ్వనదేసతూవసతరేకసాంపిత్యసుత్రాసాపేపనవద్భుదిసాంక్ష్యవిప్షలవత్రవాదావ్యాతిరేకః సంప్రవతనవిశూ
౪ పూర్వ
నామితిస్యానః ఇదంతుయథాశృతలక్షణేదూషణామూపరతః అత్రత్రయాపద్యాతిరేక ఇత్యసనకారణతావచ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకయపధావేఇత్య
ధ్రాగనసన్నంవాపని అనధ్రాసమువాయసంబంధేనదండవన్నతిరేకేషు తదనతిరేకాభావాత అవ్యాప్తిః తథాపనసమవాయసంబంధేన యత్రంయదాసమ్యోత్పత్తిః తత్రతదా
త్రైసతదాకాశమితరేతాదిశబ్దకారణతావచ్ఛేదకతాదాత్మ్యసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాశాభావాగావాస్వాసాసామనానాసవాసూపనసపూడాదావేసతావత్తధ

స్తం౧౦

ఏవం జ్ఞానసామాన్యం ప్రతి హేత్వవచ్ఛేదకతావచ్ఛేదకసంబంధః కాలిక ఏవ తేన సంబంధేన సర్వస్య గగనాదిషు వృత్తేః తేన సంబంధేన ఆకాశాదేరవృత్తిత్వాభావాత్ నవీనాః స్వయుతయోః సర్వదేశకాలవృత్తిత్వ

స్య యుతాసిద్ధత్వం పదార్థాంతరం [illegible] విశేషణతాయా అనువృత్తిత్రితయోః యుతదేశయోః అయుతదేశయోరితరాధీనానాం సత్త్వాదపరాప్తిరితి నాప్యయుతదేశయోః అయుతత్వం

బంధ ఇత్యనయోః విశేష్యవిశేషణతంతుయుక్తత్వత్వ ఇతి చేత్ అవయవాద్యవయవినోః తాదాత్మ్యాదిసంబంధేన ఆకాశాదేరసంబంధిత్వమితి పరంతు సత్త్వేషు [illegible] తత్తాపత్తిః అత్ర లక్షణేతి గౌరవం

తిప్రాత్యక్షం [illegible] గ్రంథగౌరవం [illegible] తత్రైతేషు మధ్యే ప్రథమోద్దిష్టం సమవాయం కారణాం లక్షయతి యదితి ప్రథమోద్దిష్టస్య జంతుః [illegible] త్వ

పదార్థమేవ యత్సంబంధేన సమవాయసంబంధేన యద్వృత్తిః సమవాయసంబంధావచ్ఛిన్నకారణతానిరూపితతాదాత్మ్యసంబంధావచ్ఛిన్నకారణతాశాలిత్వం సమవాయికారణత్వమితి లక్షణం

బోధ్యమితి యత్ర ద్రవ్యస్య గుణః [illegible] కార్యసమవాయసంబంధావచ్ఛిన్నకార్యతాయాం [illegible] ప్రత్యక్షావచ్ఛిన్నకార్యతా [illegible] తాదాత్మ్యసంబం

ధావచ్ఛిన్నకారణతాశాలిత్వాదవ్యాప్తిః సమవాయేతి సమవాయసంబంధావచ్ఛిన్నకార్యతానిరూపితకారణతాశాలిషు సమవాయికారణత్వవ్యాప్తిరిత్యత ఆహ సమవేతం ప్ర

త్యక్షం [illegible] సమవేతకార్యజనకత్వం [illegible] సంయోగాదేరపి తత్రాతివ్యాప్తిః

తాదృశం యత్కిమితి [illegible] సంబంధమాత్రపరతాన్యమేవా [illegible] తయోః మధ్యే [illegible] యోరితి॥

యత్రాపృథగస్త్యాత్రాపి సంబంధాంతరస్య ద్వారకావేతేన సంబంధాభావేఽపి ప్రత్యక్షస్య యత్రాపి సంబంధస్య ద్వారకా తేన సంబంధాభావాదినా తత్ర సంబంధాశ్రయతా సంబంధాంతరాశ్రయతాకాలవృత్తిత్వే ద్రవ్యాభావస్య ప
తయాప్రసిద్ధ్యభావనిర్ణాయకత్వాద్వ్యాఘాత ఇతి యోగ్యసంబంధావృత్తితాదృశయోగ్యతదాభావసంబంధాశ్రయతా సంబంధాంతరాశ్రయతాకాలవృత్తిత్వనిర్వాహకపదార్థస్య వృత్తిత్వాద్యేయత్వాద్యయోగ్యమపి న
యన్నతిలక్షణాంపరత్వనిర్వచనే సంబంధాంతరాశ్రయతాకాలవృత్తిత్వస్వరూపసంబంధస్య ప్రకారతాయాః సంబంధాశ్రయతా తత్కాలవిశేషణాం ప్రసిద్ధవృత్తిత్వం స్వకాలవిశేష్యకాలవిశేష్యత్వసంబంధ
శ్రయతాకాలవృత్తిత్వే తత్రాపి ప్రకారతాయాః సంబంధాంతరాశ్రయతా ఇత్యత్రాపి తదభావాత్యంతాభావాపత్తిః సంయోగాదావతిప్రసక్తతాయాః సంబంధత్వం ప్రకారకత్వస్య గత్యంతరాభావాత్ సంబంధ ఇతి
వృత్తిత్వాంశో యయాభావాదావతివ్యాప్తిః పదార్థత్వరూపం తేన స్వరూపసంబంధావచ్ఛిన్నతయా సంబంధత్వ ఇతి విశేషణస్య ప్రకారతయా తద్విషయకత్వం యదుపాదానం తత్రాపి ప్రకారతావచ్ఛేదక
తదభావస్య తత్సంబంధాదిసంబంధాతిప్రసక్తి ప్రకారతాయా ఆధేయత్వ సంబంధత్వం వివక్షిత ప్రతియోగితాయామపి తత్సంబంధ సంయోగాది సాధారణం గ్రాహ్యం తేన యోగ్యతా సంబంధాశ్రయతా సం
సంబంధాంతరాశ్రయతాకాలవృత్తిత్వే స్వసంబంధ సంయోగత్వత్వేన ధూమాదేః ప్రత్యక్షత్వం సంయోగత్వావచ్ఛిన్న తద్ధర్మావచ్ఛిన్నాభావ ఇతి తాదృశకాలవృత్తిత్వ ఇత్యాగత   తాదృశస
త్వం తత్రాపి తదభావ ఇతి సంబంధాంతరస్య స్వకాలవిశిష్టప్రకారతా సంబంధాంతరస్య తద్ధర్మసంబంధత్వం యత్ర సంబంధాంతరస్య ద్వారకావేతేన సంబంధాభావే సామానాధికరణ్యాదీనాం
అవయవాద్యవయవత్వేన ప్రకారకత్వాదినా సంబంధతావచ్ఛేదకత్వం తదుభయవృత్తిత్వం విశేషణస్య తదభావస్య తత్సంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావమాత్రం అస్మిన్నేవ ప్రకృతే ప్రయోజకం॥

(వ్యధికరణధర్మావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావః)

తదభావతత్త్వజ్ఞానస్య సంబంధాధికరణత్వేపి సంబంధాంతరేణాయుక్తత్వాల్లంతదధికరణావృత్త్యత్వద్వృత్తిత్వేపి ఘటస్యసత్త్వాదితి [redacted] న్యాయః ప్రసంగాదభావస్యాత్ర స్వరూపసంబంధేన లక్షణా సామాన్యవిశేషవృత్తితయా సమానాధికరణ
సామగ్రీ తిపదం సమానాపరం సామ్యత్వేనాంతరాధికరణావృత్తిత్వం తదభావాధికరణవృత్తిత్వే తదధికరణావృత్తిత్వంవాన్వయాత్ తత్ర సామగ్రీ సమవాయేన తదభావస్వరూపసంబంధేన తదంతత్ర
తిప్రయోగిత్వాదసంతత్ర సమవాయసామగ్రీ సమవాయాసంబంధేన తస్యత్వాద్యాద్యవృత్త్యవధిత్వం చిత్రాకరణానుపపత్తేరతివ్యాప్తావారణాయ అవచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నాధికరణత్వం తావత్త్వం
తత్ర తస్య తత్త్వాత్ తదా తద్విశిష్టం కాలవృత్తి నిరపేక్షం సమవాయ తదా ఆదిత్యవృత్తిత్వమితి తథాంతం కాల అవచ్ఛిన్నాసంబంధేన తత్రాద్యసంబంధే కాలావృత్తిత్వమాదాయ స్వరూపం స్వీకృత్య తత్ర సమవాయ
సంయోగాదయ గుణాగుణవదిమత్వ తంతుపటాదౌ కార్యత్వముత్పత్తిజన్యమాత్రం తంతుపటయోస్తు అయుతసిద్ధత్వాత్ అపృథక్సిద్ధయోః సంబంధత్వాదిత్యర్థః తేన సమవాయ
త్వసాధకే హేతౌ సన్నిహితత్వం సంయోగాదివ్యభిచారివారణాయ అపృథగిత్యాది తథాపి తయోరితి పరస్పరమితి నిష్కర్షః సమవాయావయవాంశ సాధనాత్ తేన సమవాయావయవసూత్ర
సన సాధనాత్వతు యాంతరత్వసమవాయస్య సమపతి తావదిసమవాయస్య తాదృశావచ్ఛిన్నతాపతితయోః స[illegible]ంబంధేన సమవాయసిద్ధిః అయుతసిద్ధసంబంధత్వాద్వాధాది
తిపాదవృత్తియంపాంత్యసిద్ధిః కురశాల తిరస్కృతత్వాదినా తదుపసంహారతి అతశ్చ అయుతసిద్ధసంబంధత్వాద్వాద్వయోః సంబంధః సంయోగవారణే సమవాయత్వసిద్ధిః తేన
సమవాయత్వపక్షే మనః సంయోగవారణే తదుపసంహారసమవాయశబ్దః యద్భాతం తత్రావయవిసత్త్వే పూర్వోక్తమనుపసంహరతి తతో అసిద్ధిః మన్యవృత్తిత్వేన దీపావర్తం అవయవాత్ సమవాయిత్వాత

వ్యయ

నాముదాహరతి । ఏకమిత్యాది । ప్రత్యేకం ఘటపటాదౌ రూపాదేః స్వగతరూపాదేః సమవాయికారణానుత్పన్నత్వాత్ ప్రత్యక్షైర్నానుత్పత్తికాలవృత్తిత్వాదిత్యర్థః స్వగతరూపాదేస్తు జ్ఞానోత్పత్తి

కత్వం తు త్యాగజతే । నైవ తి । సమానకాలీనత్వాదితి । ఏకకాలోత్పత్తికత్వాదిత్యర్థః । సమానకాలోత్పత్తికత్వసత్త్వాద్ఘటాదావనుమతిః కత్వం తత్ర తథా స్యాత్ । యావదవయవపూర్వకత్వాదితి ।

పూర్వవృత్తిత్వనియతత్వాత్కారణత్వమితి భావః । అతఏవ । యతో గుణాగుణిభావో కార్యకారణభావో నాస్తి అతఏవేత్యర్థః । అసమవాయికారణలక్షణం నిర్దుష్టం సమవాయికారణలక్షణం నిర్దుష్టం తద్భావ

ప్రాగభావపర్యాప్తాధికరణతావ్యాపకానాం సమవాయికారణత్వేన నానుభవసిద్ధమిత్యర్థః తథా యూరూపాదీనాం స్వత్వాదితి ఘటాదికారణత్వం సమానాధికరణసమవాయికారణత్వం విశే

ఘన్యాయసిద్ధత్వాత్ — షడ్ధర్మస్య సమానాధికరణస్య సాక్షాత్త్వం తస్య విశేషధర్మస్యేతి భావః । సౌగతాశ్రితపక్షే బాధకే తస్య ప్రదర్శనముక్తం ప్రమాణానాం సాధ్యతే । సమాన వాక్యత్వాదితి । సమానకాలోత్పత్తిమత్త్వే తు సమానసామగ్రీ

కత్వాదితి । సమానకాలీనసామగ్రీకత్వాదిత్యర్థః సామగ్రీపదస్య కారణకలాపపరత్వేన అత్ర కాలపదం తత్కారణప్రచయపరత్వే [illegible] సమానసామగ్రీకత్వమేవ సమానకాలీనసామగ్రీకత్వం నిరూప్యం నిరస్య

తేన తేతి చేద్రూపాదిపదస్య గుణత్వసామాన్యధర్మత్వధర్మిత్వాదిరూపం తత్త్వరూపాదిత్యర్థః । అయం భావః సమానకాలీనసామగ్రీబలాద్గుణగుణినోః సమానకాలోత్పత్తౌ సత్యాం గుణి

రూపం గుణాశ్రయో ధర్మికారణం ధర్మ ఇత్యాదినైవ ధర్మధర్మిభావో గుణగుణినోః సమానాధికరణత్వాదిత్యర్థః । తథాపి తుల్యోత్పత్తికయోః సవ్యేతరవిషాణయోః స్థితి ధర్మిత్వే ధర్మిధర్మ ఇత్యాది

వ్యతిరేకాత్ తయోః స్వతంత్రత్వాత్ తత్ర వ్యభిచారాపత్తిః తద్వదత్రాపి గుణగుణినో యది సమానకాలోత్పత్తికత్వం తదా ధర్మధర్మిభావో న స్యాత్ తయోః సవ్యేతరవిషాణవదిత్యభిప్రాయః

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ధాసుపపత్తావకారణకారణతా ప్రాతిక్షేప్యతే ఉభాభ్యాం కారణాని సంవ్యక్తాత తత్రాపదేశాదాపత్తేరూదాంయే పూర్వపక్షస్త్రైరర్థస్తుతుశర్కాఃతత్ర ఇతి న్యాయః ॥ స్వరూపస్త్రీకారణకారణతా ...

గుణాగుణనిరూపణదశాస్వాధిష్ఠానాత్మీయం ఉపాదానమిత్యేకధర్మపంచదశత్వాదితి తత్త్వదర్శనస్య తత్త్వతః ప్రకాశితత్వాత్ ... తత్త్వతః ప్రత్యక్షం తాదృ

రూపేణావిర్భూతస్య ప్రధానస్య ప్రాధాన్యేన ఉపాదానత్వాత్ తత్త్వతః స్థితిలక్షణాదిరూపం జాతిరూపాస్తు స్థితత్వాదిసత్తత్త్వం ... తత్త్వతః ప్రకాశాయ ఇతి త

ధావస్థితత్వాన్నిష్ప్రపంచలక్షణాదివిశేషైః స్థితిః ప్రధానస్య ప్రతిపత్తేరంశతః ప్రవృత్తిరిత్యనుమానాత్ ప్రధానస్య ప్రధానత్వం గుణానామపి తత్త్వతః తదారూపం

జ్ఞాతిశ్చావ్యక్తదశాస్థితత్వాదివిపరీతరూపేణ సర్వవ్యక్తాత్మనా వర్ణితత్వాదిరూపేణ తత్సదృశం ప్రకాశరూపం స్వరూపం ... తత్త్వతః సమస్త

స్వభావనిరూపణాత్ రూపత్వేన తత్త్వం స్వరూపత ఇత్యాదికం ప్రత్యక్షం లక్షణత్వాత్ యథారూపతిప్రవృత్తిరూపం ప్రపంచస్య గుణానామితి ప్రపంచగుణానాం ప్రత్యక్షత్వాత్ ప్రత్యక్షః

ఉత్పత్తిస్థితిలయానాం ప్రపంచస్య ఉపాదానత్వాత్ ప్రస్తుతం ఇతి సత్కార్యం తత్త్వతః ప్రతిపాదితం ప్రధానమిత్యనుమానేన తత్త్వతః ప్రత్యక్షనిరూపణం గుణానాం తత్త్వతః ॥ ఉపా

త్రిగుణాత్మకం ప్రధానం ప్రతిపాద్య ప్రధానస్య ధర్మః ఉత్పత్త్యాదిరూపః తత్ప్రధానమిత్యనేన ఇంద్రియాణాం యోగ్యతా దర్శనాదిలక్షణమిత్యనుమానేన తత్త్వతః ప్రత్యక్షం

పూర్వపక్షిణా ప్రతిపాదితం యత్ప్రధానం తత్త్వతః ప్రధానస్య ప్రధానత్వమితి పూర్వపక్షస్య నిరాకరణం ప్రధానస్య ధర్మః ప్రధానమిత్యాదిరూపం ప్రపంచకారణమితి ॥

రూపాదావనభిధానకారణంచాస్ప్రసజ్యేతేత్యత ఆహ తద్వ్యాపకేన ప్రథమద్వితీయావిశ్లేష్యత్వకాలః యదిదం తద్వ్యాపకోత్తరకాలోఽన్యతద్వ్యాప్తపూర్వకాలాదితి।
తేన తాత్పర్యం అనుమానం చాక్షుషత్వాప్రత్యక్షత్వ ద్వితీయావిశేష్యత్వ చాక్షుషవిషయత్వ తద్వ్యాప్యకాలే రూపాభావకప్రసక్తాప్తసామయోగ్యాంశ్చ తద్వ్యేతి।ఏతే
నారూపిత్వం స్పష్టమేవ। రూపాభావత్వం తద్వ్యాప్తానాం తాదాత్మ్యం తదానుభవదోష యదిశేషం నాభావత్వం తదారూపప్రసంగ నారాయణతోఽత్రనన చాక్షుషతద్వ్యాప్యావశ్య
తద్విషయప్రకారప్రతం అత్రాన్యత్ర తత్ప్రయోగకారణాభావం దర్శయతి।తదేవాహ।రూపాది చాక్షుషేణాభిధానం యాప్రసజ్యతే।అత్ర ప్రత్యక్షత్వ తదావరణయ ప్రత్య
క్షపదముపపరయ చాక్షుషపదం।తత్రోక్త చాక్షుషపదం।తేనాయతో రూపం నాత్రీతి తద్వ్యాపకత్వాభావః ప్రసజ్యతే।చాక్షుషత్వం నాపి తావన్మాత్రేణ తద్ధర్మః।ఇదం చ తత్
తేనయాతత్ప్రత్యక్షత్వమేవతదా తేనాయోగ్యత్వం నరూపత్వేనాధికరణేన వ్యాప్తరూపత్వం కారణతావచ్ఛేదకం।పరమాణ్వాదావతిప్రసంగవారణాయ మహత్త్వేతి।
చాక్షుషావచ్ఛిన్నవ్యాప్తరూపనాశకయోర్వ్యాప్తేతి వ్యాప్తత్వసామాన్యవ్యాప్తరూపత్వేనశబ్దవారణాయ రూపేతి।సుఖాద్యావృత్తి కారణత్వరూపం సుఖత్వయ
త్వం ప్రసక్తం తావత్తాత్పర్యం।అప్రసిద్ధిమతి తత్త్వేన వ్యాప్తరూపం తదిదం సాధ్యతాయాః ప్రత్యక్షతాదిదాం ప్రథమేక్షణే ప్రథమేఽనన్తరక్షణే చక్షురాద్యయో
తద్ధర్మః।ఇదమేవ।ప్రథమక్షణాద్యయో తద్ధర్మవిషయసన్నికర్షతయాస్సమానోత్పత్తిం ప్రక్షిప్య ద్వితీయక్షణే చాక్షుషం ప్రత్యక్షసమ్భూతం తృతీయక్షణే ఇతి ప్రత్య

[illegible] తద్దుణానాం [illegible] ఇతి [illegible]

[illegible] కారణత్వం [illegible] తత్ప్రాగభావ [illegible] సమవాయికారణ [illegible] జాతిమత్వం [illegible]

[illegible]

[illegible] సమవాయికారణం [illegible] తద్ధ్వంసః [illegible] తత్ప్రాగభావ [illegible]

[illegible] సమవాయికారణ [illegible] సమవాయి [illegible] తద్ధ్వంసః [illegible] సమవాయికారణం [illegible]

[illegible] సమవాయికారణ [illegible] కారణం [illegible] నిమిత్తకారణ [illegible]

ప్రత్యక్షం [illegible] సమవాయికారణ [illegible] కారణ [illegible]

[illegible] సమవాయికారణ [illegible] అసమవాయికారణ [illegible] సమవాయి [illegible]

[illegible] సమవాయి [illegible] అసమవాయికారణ [illegible] సమవాయి [illegible] సమవాయి

కారణత్వే ఘటేతరసమవాయికారణాన్యకపాలవృత్తి ఘటాసమవాయికారణత్వకపాలసంయోగస్య సమవాయిసంబంధేన ఘటం ప్రతి నిమిత్తకారణత్వకపాలసంయోగ
యోగేతరాత్తదాత్మకతంతుసంయోగేతదాత్మకత్వ నిమిత్తసమవాయికారణసంయోగేతదాత్మకసంబంధాదినిమిత్తేతదృష్టత్వాదినిమిత్తకారణత్వసమవాయికారణసమ
వాయికారణపటకపాలాదిషు సమవేతాయాం తత్ప్రకారణతావచ్ఛేదకసంబంధలక్షణత్వే తత్రాప్యుపటకపాలద్వయసంయోగస్య పటతంతుసంయోగస్య తంతుద్వయసంయోగ
యోగస్య తదుభయకారణత్వాన్యగతస్థాని తాంతవాదాత్మకసంయోగస్య ఆత్మనిష్ఠత్వే యద్యద్వ సమవాయికారణత్వసమానాధికరణత్వం తత్రాసమవాయికారణ
సమవాయికారణత్వ నిమిత్తకారణత్వం తత్తద్భేదం సమవాయసమవాయికారణలక్షణమిదం తత్ర పటకపాలసంయోగాదేరపిలక్షణత్వసమవేతేషు
విషయతసంయోగాదర్శనసంయోగసంయోగస్య సమవాయికారణత్వత్వ సమవాయసమవాయికారణత్వం అసమవాయికారణత్వమితి తంతుసంయోగా
దృష్టాదేరాత్మవిశేషగుణత్వం ఆత్మసంయోగసమవాయికారణత్వమితి తద్భిన్నత్వే సతి విశేషణత్వం నిమిత్తకారణత్వమసమవాయికారణత్వే తు కారణత్వేన
తే తదాత్మత్వవిశేషణాన్యత్వే సతి సకారణసమవాయికారణానురూపతత్సమవాయికారణసమవాయినితరసంబంధాత్ప్రయత్నే సతి తత్తత్కారణత్వమసమవాయి
కారణత్వమితి సమవాయికారణలక్షణాంతరాణాం ప్రత్యక్షసమవాయి సంబంధాత్ తత్తద్భిన్నత్వే సతి సంయోగాదిమాత్రసమవాయివిశేషణత్వం అదృష్టాదావతివ్యాప్తిః

కార్యేణసమవేతత్వేన తంతుపటయోర్వృక్షదండచక్రసంయోగస్యాపి కారణత్వమితి సపటం ప్రసమవాయికారణపటం ప్రత్యక్షార్థం ఘటాసమవాయికారణం సంయోగో అసమవాయికారణమితి ఘట
రూపం ప్రసమవాయికారణకపాలరూపేఽవ్యాప్తిః నాపిసమవాయిసంబంధేన కార్యేణ సహైకార్థసమవేతత్వే సతి కారణత్వమసమవాయికారణత్వం తథా ప్రత్యక్షసమవా
యికారణత్వం సమవేతత్వేన తదా తత్కార్యోత్పత్తిరితి ఘటరూపం ప్రతికపాలరూపం ప్రత్యక్షార్థం ఘటాదికార్యస్య తంతుసంయోగాదేరసత్త్వేఽపి తాదృశకారణత్వాత్తత్త్వా
త్కార్యసమవేతత్వాదసమవాయిత్వం తత్ర తంతుసంయోగత్వాదికం విశేషణం సమవాయికారణత్వం తేన ఘటరూపం ప్రతిఘటస్య సమవాయికారణత్వం తత్సమవాయికారణవిశేషణత్వం
అవయవిమాత్రవృత్తిసంయోగత్వం ద్రవ్యాసమవాయికారణస్య ప్రత్యక్షాంగసంయోగవిశేషణస్య సమవేతకారణత్వం ద్వ్యణుకసమవాయికారణత్వం తత్ర సమవాయియోగత్వం విశేష
ణసమవాయికారణత్వేన సమవాయిత్వావిశేషలక్షణాభావాత్ తదా సమవాయిత్వం తుసంయోగే లక్షణసత్త్వం దర్శయతి తంతుసంయోగస్య తత్పటాదివృత్తేః సమవాయికారణస్య
సమవాయికారణత్వేన సమవాయికారణ ప్రత్యక్షార్థసమవాయి ప్రత్యాసత్తిః ఉపాదానకారణం తంతురూపమితి ప్రత్యాసత్తి సమవేతస్య తత్రపటత్వేన శంకతే
సమవాయికారణప్రత్యాసత్త్యా ఘటాదితంతురూపస్య పటే సమవేతత్వాదా ఏతదర్థ ఇతి కార్యసమవాయికారణప్రత్యాసత్తిపదే సంగృహీతమిత్యర్థః ఏతాదృశసమవాయికారణత్వమిత్యర్థః
పటరూపస్య సమవాయికారణం పటః తస్య సమవాయికారణం తంతుః తత్ర ప్రత్యాసన్నస్యాపి సమవేతస్య తదర్థః పటం ప్రతి సమవాయికారణత్వం ప్రత్యాసత్త్యా

నిమిత్తమాత్రం న్యాసత్వమపాంచప్రపన్నస్య యుక్తారణోఽపి ఉపాధ్యః ఏతే తు మహామహేనేతి ఉపాసనాయా తస్య సంబంధాత్ శ్రావాదిభిర్ధర్మైః ఉపాసనాయా ఏవేతి ధ్వంసోపాసనాయా అస్య

కాలేన ఫలం సాధయేత్ తథా శరణాగతిః ప్రత్యేకం ఫలానాం సాధనత్వం తథా యాగఫలానాం సాక్షాత్ ధ్వంసనాశో హేతుతా స్వర్గస్య ప్రసంగాత్ ధ్వంసాప్యత్వేన సాక్షాత్కారాణాం విశేషణేన సాధనత్వ

ఉపాసనాయా యోగస్య వృత్తిః తత్ర తత్సాధ్యస్య సకలలక్షణో పరంపరయా సాధనం ఇతి తదేతదుక్తం ఇతి [illegible] ప్రమాణా లక్షణా

ముఖ్యం సంపాదయతి తేనేతి [illegible] తస్య యుక్తియుక్తి [illegible] పూర్వముక్తా [illegible] ప్రపత్తి [illegible] విషయం [illegible] విషయతా

[illegible] ఇతి [illegible] ఉపాసనా [illegible] తత్త్వం [illegible] సాధనం [illegible]

[illegible] ఇతి [illegible] తస్మాత్ [illegible] ఇదం [illegible] ఇతి [illegible]

[illegible] తదిదం [illegible] తస్య [illegible] ఇతి [illegible] స్వరూపం [illegible] తత్ర [illegible]

[illegible] ఇతి [illegible] ప్రాప్యత్వం [illegible] లక్షణా [illegible]

ప్రపత్తేరితి [illegible] ప్రమాణత్వం [illegible] ఉపాసనాదిభిః [illegible] తాదర్థ్యం [illegible]

యాన్నదిక్షేత్రాణాం తాయత్ అసంభవాపత్తేః పరంతు తైర్విశ్వాంగత్వం తత్ర త్రైర్వ్యాప్యే అతిప్రసంగాదితి మోక్షం। అత్ర ప్రమాణపదం న్యాయసాధకం ప్రమేయతద్ధ్యః। తాదృక్ప్రమాణకానాం చ ప్రమాణాం
మోక్షం గృహీతేతి। పూర్వకాణ్డస్య విషయాం భూతవిషయాశ్రిత తద్ధ్యః। అత్రోమాకాలైతి। అత్రోమా నామసమా త్యంతే పూర్ణత్రిః